

Τ Ω Ν Β Α Σ Ι Λ Ι Κ Ω Ν
ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΣΚΑΙΔΕΚΑΤΟΝ.

BASILICORUM
LIBER XIII.

ΤΙΤΛΟΣ Α'.

Περὶ τῆς ἐναγωγῆς τῆς κατὰ τοῦ κικρωμένου
καὶ τοῦ κικρῶντος.

α'. Οὐλπ. Κικρῶνται καὶ κινητὰ καὶ ἀκίνητα καὶ οὐκίσεις^{α)}.

κικρῶνται] Στεφ. Σημείωσαι, ὅτι οὐδεμία διαφορὰ οὐτέν-
δου καὶ κομμοδάτι· καὶ διὰ τοῦτο καλῶς κικρῶνται καὶ κινητὰ
καὶ ἀκίνητα. σημεῖωσαι δέ, ὅτι ἐπὶ ἀσωμάτων χώραν ἔχει τὸ
κομμοδάτον· διναίμεθα γὰρ νομιματότατα κικρῶν. μὴ ἐναντιωθῆ
δέ σοι τὸ κείμενον ἐν τῷ ἡ. βιβλίῳ τοῦ παρόντος συντάγματος,
τιτ. ε. διγ. ιζ'. ἀλλ' ἀνάγνωθι τὴν ἐπίσης κειμένην παραγραφήν.

Ἄνηβος οὐκ ἐνέχεται τῇ ἀγωγῇ τῇ κινουμένη περὶ
τῶν ἐν χρήσει^{β)} διδομένων, χρησάμενος χωρὶς τοῦ ἐπι-
τρόπου. εἰ καὶ γενόμενος ἐφηβος δόλον ἢ ἀμέλειαν
πλημμελήσει^{γ)}, ἐπειδὴ τὴν ἀρχὴν οὐ συνέστη.

ἄνηβος] Ἄνηβος ὄνευ ἐπιτρόπου χρησάμενος οὐ κατέ-
χεται, οὔτε εἰ μετὰ τὴν ἡβὴν δόλον ποιῆσῃ, οὔτε μαιόμενος.
κινεῖται δὲ ἂν ἐξιβένδουμ καὶ ἐν ἑμέ, ἐφ' οἷς δὲ πλουσιώτερος
γένονεν ὁ ἄνηβος κτετιζών.

Στεφ. Τὸ κατὰ τὴν πρώτην ὄψιν φησὶν Οὐλπιανός, ἐπέ-
τοιγε ἐν τῷ γ'. διγ. φησὶν, τὸν πούπιλλον δίχα τῆς ἀδθεντίας
τοῦ ἐπιτρόπου χρησάμενος, εἰς ὃ τι γέγονε πλουσιώτερος, οὐτι-
λίως ἐκ τῆς Πίου κατέχεται διατάξεως.

Τοῦ Ἐναντιοφανοῦς. Εἴρηται ἰσχυροῦς. α'. τιτ. κ'. ὅτι,
ἐὰν ἀμοιβαίον συναλλάγμα, οἷον πρᾶσις, ἀγορασίαι, μίσθωσις,
δεπόσιον, μανδάτον, χωρὶς ἀδθεντίας ἐπιτρόπου πρᾶξει πού-
πιλλος, οὐκ ἐνέχεται μὲν αὐτός, ἔχει δὲ τὸν συναλλάξαντα
ὑπεύθυνον. καὶ ἡ κομμοδάτι δὲ τῶν ἀμοιβαίων ἐστίν.

Τοῦ Ἐναντιοφανοῦς. Ἐτερον ἔγνωσ ἐπὶ τῆς τριβουτορίας
βιβ. ιδ'. τιτ. δ'. διγ. δ'). δ'.

β'. Παῦλ. Οὕτε μαιόμενος· ἀλλ' ἐνάγονται τῇ
περὶ ἀποκρυβέντων πραγμάτων ἀγωγῇ, καὶ τῇ ἀγωγῇ
τῇ τὰ ἴδια διεκδικούσῃ, ἥτις κατὰ νομίως κινεῖται.

οὔτε μαιόμενος] Στεφ. Σημείωσαι, ὅτι ὁ χρήσας
μαιόμενῳ πρᾶγμα, κἂν μὴ δύναται τὴν κομμοδάτι κινεῖν,
ἀλλ' οὐκ κρυπτομένου μὲν τοῦ πράγματος ἔχει τὴν ἀδ ἐξιβέν-
δουμ, φαινομένου δὲ τῆν ἐν ἑμέ. εἰ δὲ καὶ κατὰ δόλον τοῦ
πούπιλλου συνέβῃ τὸ πρᾶγμα φθαρῆναι καὶ ἐστὶ δεκτικὸς ὁ
πούπιλλος, τοιούτων πρᾶξιμος πονηροτάτης, καὶ οὕτω χωρὶς
γίνεται τῇ ἀδ ἐξιβένδουμ, μάλιστα μὲν, ὅτι ὁ δόλος πανσάμενος

TITULUS I.

Commodati vel contra.

I. Ulpian. Tam res mobiles, quam immobiles, L. 1. §. 1.
quam habitatio commodari possunt¹⁾. D. XIII. 6.

1) commodari possunt] Steph. Nota, nullam
esse differentiam utendi et commodati: ideoque recte
res mobiles et immobiles commodantur. Nota, in rebus
incorporalibus locum esse commodato: habitationem enim
commodare possumus. Ne tibi obstet, quod legitur lib. 8.
huius partis, tit. 5. dig. 17. sed lege ibi adnotationem.

Impubes²⁾ commodati actione non tenetur, si com- L. 1. §. 2.
modatum acceperit sine tutore: etiamsi pubes factus D. eod.
dolum aut culpam admiserit, quia ab initio non con-
stitit.

2) impubes] Impubes, qui sine tutore commoda-
tum accepit, non tenetur, nec si post pubertatem dolum
admiserit: nec furiosus. Sed ad exhibendum et in rem
agitur eius nomine, quo pupillus locupletior factus est.

Steph. Hoc primo aspectu ait Ulpianus. Ceterum
dig. 3. ait, pupillum, qui sine tutoris auctoritate com-
modatum accepit, in id, quo locupletior factus est, utiliter
ex Pii constitutione teneri.

Enantiophanis. Dicitur Instit. lib. 1. tit. 21. si pupil-
lus contractum bilateralem, veluti emtionem et vendi-
tionem, locationem, depositum, mandatum, sine tutoris
auctoritate inierit, ipsum quidem non teneri, alterum
autem, quocum contraxit, obligatum habere. Etiam
commodatum ad hos contractus pertinet.

Enantiophanis. Aliud didicisti de tributoria actione
lib. 14. tit. 4. dig. 4.

II. Paul. Nec furiosus¹⁾: sed conveniuntur ad L. 2.
exhibendum actione²⁾, et rei vindicatione, quae ad- D. eod.
versus possessorem movetur.

1) nec furiosus] Steph. Nota, eum, qui furioso
rem commodavit, licet commodati agere nequeat, tamen
re abscondita, ad exhibendum, reperta autem re, in rem
agere posse. Sed et si dolo pupilli res interiit, et pu-
pillus doli capax est, id est, proximus pubertati, locus
est ad exhibendum actioni, tum, quia qui dolo malo
possidere desiit, pro possessore habetur, tum etiam, quia

α) Haec §. I. deest apud Fabr. Est ex Cod. Coisl. Aliter eam exhibent Harmenop. Promt. III. 10. §. 1. et Attal.
tit. VIII. init. β) Sic Cod. Coisl. Fabr. εἰς χρήσιν. γ) Sic Cod. Coisl. Fabr. πλημμελήσῃ. δ) Leg. διγ. Cod. Coisl. διατ.
Basil. T. II.

νέμεσθαι ἀντὶ νεμομένου περιλαμβάνεται, μάλιστα δέ, ὅτι καὶ ποῦπιλλοι δόλον ποιοῦντες κατέχονται, ὡς ἔγνωσ πολλὰκις.

† Οὐκ ἐνάγονται εἰς τὴν τοῦ πράγματος μείωσιν, κἄν τε σώζηται, κἄν τε δίχα δόλον ἀπώλετο, ἀλλὰ τῆ τοῦ πράγματος ἀπαιτήσει μόνον, καὶ εἰς τι πλουσιώτεροι ἐξ αὐτῶν γενώσιν. [Sch. a. II. 79.]

τῆ περὶ ἀποκορυβέντων πραγμάτων ἀγωγῆ] † Αἰνωμένον μὲν γὰρ τοῦ πράγματος ἔχει τὴν ἰσχύον, κρυπτομένου δὲ αὐτοῦ ἔχει τὴν ἰσχύον ἐξ ἐπιβένδου ἢ τοῦ ἀποκορυβέντων πραγμάτων ἀγωγῆ. εἰ δὲ καὶ γέγονε πλουσιώτερος ὁ ἀνηβος, ἐνέχεται οὐτιμὰ τῆ περὶ τῶν ἐν χρήσει διδομένων ἀγωγῆ. [Sch. b. II. 79.]

L. 3. pr. γ'. Οὐλλπ. Εἰ δὲ καὶ γέγονε πλουσιώτερος ὁ ἀνηβος, D. XIII. 6. ἐνέχεται τῆ περὶ τῶν ἐν χρήσει διδομένων ἀγωγῆ.

γέγονε πλουσιώτερος] Στεφ. Ἴδου ἐνταῦθα σιωπηρῶς φησὶν, τὸν ποῦπιλλον χρησάμενον δίχα τῆς αὐθεντίας ἐπιτρόπου, εἰς εἴ τι γέγονε πλουσιώτερος, ἐνέχεσθαι ἐκ τῆς Πίου διατάξεως. ἐκ γὰρ τῆς εἰρημένης διατάξεως ὁ ποῦπιλλος οὐ μόνον ἐπὶ κομμοδίῳ, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ παντός συναλλάγματος εἰς εἴ τι γέγονε πλουσιώτερος, ὡς ὁ Οὐλλπιανὸς ἐν τῷ γ'. διγ. τοῦ δὲ νεγοτιόρουμ γέσης^{ε)} τῶν α'. καὶ ἐν τῷ ε'. διγ. τοῦ β'. τι. τοῦδε τοῦ τρικαδεκάτου βιβ. φησὶν, ἐπειδὴ ἐκ τῆς Πίου διατάξεως ἡ δευσοῦσι δίδεται, εἰς εἴ τι γέγονε πλουσιώτερος ὁ ποῦπιλλος.

Τοῦ Ἄνων. Ἐν καιρῷ τῆς προκατάξεως σκοπεῖται, εἰ γέγονε πλουσιώτερος, ὡς βιβ. δ'. τι. δ'. διγ. λδ'. καὶ βιβ. ε'. τι. γ'. διγ. λς'.

L. 3. §. 1. Εἰ καὶ ἀποδοθῆ τὸ χρησθέν γενόμενον χεῖρον, D. eod. οὔτε ἀποδοθῆναι λέγεται, εἰ μὴ καὶ τὸ διαφέρον δοθῆ.

εἰ καὶ ἀποδοθῆ] Κυρίλλ. Τὸ χεῖρον ἀποδοθέν, εἰ μὴ μετὰ τοῦ διαφέροντος δοθῆ, δοκεῖ μὴ ἀποδοθῆναι.

Στεφ. Τοῦτο νόησον ἐπὶ τῶν βόνα φίδε ἀγωγῶν. ὁ νομικός δεικνύων ἐπὶ τῆς κομμοδίῳ θεματίζων τὸ νόμιμον. μᾶθε γὰρ ὅτι μὲν τῶν βόνα φίδε ἀγωγῶν κατὰ δόλον ἢ ἁθύνειαν τοῦ ἐναγομένου χεῖρον τὸ πρᾶγμα καταβληθὲν οὐ δοκεῖ καταβληθῆσθαι, οὐδὲ λύει τὴν ἐκ τοῦ συναλλάγματος ἀγωγῆν· πέφυκε γὰρ ἡ βόνα φίδε ἀγωγῆ πολλὰκις κινεῖσθαι καὶ ἐπὶ μόνῳ τῷ διαφέροντι, οὐ μὴν καὶ ἰσχύον, τοσοῦτον, ὅτι, κἄν ἀρβιτραρία ἡμοσέ τινα ἀγωγῆ ἐπὶ κεφαλῆ καὶ διαφέροντι, καταβληθῆ δὲ βουλομένη δηλονότι τῷ κρεδίτῳ τὸ κεφάλαιον, οὐκέτι δύναται κινεῖν ἐπὶ τῷ διαφέροντι, ὡς ἔγνωσ ἐν τῷ παρόντι βιβ. τι. δ'. διγ. κ'. καὶ γ'. ὑπέξελε τὸ ἐν τῷ β'. διγ. τοῦ αὐτοῦ τι. κείμενον θέμα, ἐνθα τις ἐπρωάτησεν δοθῆναι τι αὐτῷ ἢ Τιτίῳ ἐν τόπῳ ἤτῃ. ταῦτα μὲν ἐπὶ τῶν βόνα φίδε συναλλαγμάτων· οἷς ἐναντίας ἔχειν μὴ νόμιζε τὸ εἰρημένον τῷ Οὐλλπιανῷ ἐν τῷ ιε'. διγ. τοῦ ἐξῆς τι. ἐπὶ δὲ τῶν στρίκτων καὶ χεῖρον γενόμενον τὸ πρᾶγμα καταβληθὲν λύει τὴν ἐκ τοῦ συναλλάγματος ἀγωγῆν, [* καὶ¹⁾ χώρα τῆ δὲ δόλω, εἰ γέγονε ἢ τραδίτων, ὡς ὁ Οὐλλπιανὸς ἐν τῷ ζ'. διγ. τῆς δὲ δόλο τῶν πρώτων φθάσας ἐδίδαξεν ἦσαν ἐν τῷ γ'. θέματι τοῦ ζ'. κεφ. τοῦ γ'. τι. τοῦ ι'. βιβ. καὶ ἐπὶ τῶν στρίκτων ἀγωγῶν τότε χεῖρον τὸ πρᾶγμα γενόμενον καταβληθὲν λύει τὴν ἐκ τοῦ συναλλάγματος ἐνοχῆν μὲν.] ὅταν ἀνευ μόρας τοῦ ἔσου χεῖρον τὸ πρᾶγμα ἐγένετο, ἐπειδὴ ἔσω μόρα τοῦ ἔσου χεῖρον τὸ πρᾶγμα καταβληθῆ, οὐ λύει τὴν ἐκ τοῦ συναλλάγματος ἀγωγῆν, κἄν στρίκτα ἔσῃ, ὡς καὶ τοῦτο πάλιν ὁ Οὐλλπιανὸς ἐν τῷ παρόντι τῶν δὲ ἔσους βιβλίῳ τι. γ'. διγ. γ'. κεφ. θ'. φησὶν. Σημειώσαι οὖν καὶ ἐνταῦθα, ὅτι ἐπὶ μόνῳ τῷ διαφέροντι κινεῖται καὶ βόνα φίδε καὶ στρίκτη ἀγωγῆ. καὶ μὴ ἐναντιωθῆ σοι τὸ κείμενον ἐν τῷ παρόντι βιβλίῳ τι. δ'. διγ. κ.) ἢ. καὶ ιε'. ἐνθα ὁ Ἀφρικανὸς καὶ ὁ Παῦλος φασιν, ὅτι, κἄν μόρας ὑπὸ τοῦ ἔσου γεγεννημένης τὸ πρᾶγμα καταβληθῆ, λόγος οὐκέτι γίνεται τοῦ διαφέροντος ἢ κινεῖται λοιπὸν ἐπὶ μόνῳ τῷ διαφέροντι ἀγωγῆ. ἐνθα μὲν γὰρ μὴ αὐτὸ πρωτότυπον τὸ πρᾶγμα ἐποφείλετο, ἀλλ' ἐξῆν ἢν αὐτῷ χροεώσῃ, καὶ ἕτερον ἀντὶ ἑτέρων καταβαλεῖν, ὡς ἐπὶ δαισιῶν, ἐνθα τυχόν νομίσματα τῷ δαισιῳ καταβληθῆ, τότε δοκεῖ μὲνεσ καὶ οὕτω τούτων σωζομένων, κἄν

etiam pupilli dolum admittentes tenentur, ut saepe didicisti.

Non tenentur ex eo, quod res deterior facta sit, sive extet, sive sine dolo perierit; sed sola in rem actione, et in id, quo ex his locupletiores facti sint.

2) ad exhibendum actione] Nam si res appareat, habet actionem in rem: si vero occultetur, actionem ad exhibendum. Sed et si pupillus locupletior factus sit, utili actione commodati tenetur.

III. Ulpian. Sed et si locupletior factus sit¹⁾ pupillus, commodati actione tenetur.

1) locupletior factus sit] Stephani. Ecce, hoc loco tacite ait, pupillum, qui sine tutoris auctoritate commodaverit, in id, quo locupletior factus sit, ex Pii constitutione teneri. Nam ex praedicta constitutione pupillus non solum in commodato, verum etiam in omni contractu in id, quo locupletior factus est, tenetur, ut Ulpianus dig. 3. tit. de negotiis gestis partis primae Digestorum et dig. 5. tit. 2. huius lib. 13. ait, quia ex Pii constitutione depositi actio datur, in quantum pupillus locupletior factus est.

Anonymi. Tempore litis contestatae spectatur, an locupletior factus sit, ut lib. 4. tit. 4. dig. 34. et lib. 5. tit. 3. dig. 36.

Licet reddita sit²⁾ res commodata deterior facta, tamen nec dicitur reddita, nisi et id, quod interest, praestetur.

2) licet reddita sit] Cyrilli. Quod deterius factum redditum est, nisi et id, quod interest, praestetur, redditum esse non videtur.

Stephani. Hoc accipe in bonae fidei actionibus. Iureconsultus id ostendit, commodati actione hoc ius illustrans. Discas enim: in bonae fidei actionibus res dolo vel culpa rei deterior facta et soluta, soluta non videtur, nec actio ex contractu tollitur: nam bonae fidei actio saepius etiam de eo tantum, quod interest, moveri potest: quod ita non est in stricti iuris actione, ita, ut, si arbitraria alicui actio sortis et eius, quod interest, nomine competat, creditori autem scilicet volenti sors solvatur, de eo, quod interest, amplius agere non possit, ut hoc libro, tit. 4. dig. 20. et 3. didicisti. Excipe speciem dig. 2. eiusdem tit. positam, ubi quis sibi aut Titio incerto loco quid dari stipulatus est. Haec in bonae fidei contractibus. Ne his obstare credas, quod ab Ulpiano dig. 15. sequentis tituli dicitur. In stricti iuris autem iudiciis res quoque deterior facta et soluta tollit actionem ex contractu, [et locus actioni de dolo est, si traditio facta sit, ut Ulpianus dig. 7. tit. de dolo partis primae Digestorum vel them. 3. cap. 7. tit. 3. lib. 10. antea docuit. Et in strictis iudiciis solutio rei vel deterioris factae tunc obligationem ex contractu dissolvit.] quum sine mora rei res deterior facta sit: nam si rei mora res deterior facta solvatur, actio ex contractu non tollitur, licet stricti iuris sit, ut idem rursus Ulpianus hoc libro de rebus tit. 3. dig. 3. cap. 9. docet. Nota igitur et hoc loco, eius tantum, quod interest, nomine tam bonae fidei, quam stricti iuris actionem moveri. Ne obstat tibi, quod hoc libro tit. 4. dig. 8. legitur, ubi Africanus et Paulus aiunt, licet mora rei interveniente res soluta sit, tamen rationem eius, quod interest, non amplius haberi, nec actionem postea eius, quod interest, tantum nomine moveri. Nam ubi non res ipsa principalis debetur, sed debitorem aliud pro alio solvere licet, ut in mutuo, si forte pecunia creditori solvatur, actio etiam his salvis manere videtur, licet stricta sit, ut disci potest hoc libro tit. 7. dig. 24. si

e) Sic Cod. Coisl. Mallem γεστόρουμ. f) Haec, quae uncis inclusi, alia manu supra textum et ad marg. scripta sunt, g) Legendum διγ. Cod. Coisl. διατ.

στρίκτα ἐστὶ, ἢ ἀγωγή, ὡς ἐστὶ μαθεῖν ἐν τῷ παρόντι βιβλίῳ τ. ζ'. διγ. κδ'. ἔνθα τυχὸν ἕτερα ἀνθ' ἑτέρων ἡδύνατο τῷ κρηδύτωρ καταβιάζεσθαι, τότε, εἰ μὲν τὸ διαφέρον ἐκ τῆς τοῦ καταβληθέντος πράγματος βλάβης τε καὶ ἀπομειώσεως κατασκευάζεται, τὴν μὲν βόνα φίδε ἀγωγήν ἀδιαστρίκτως τε καὶ μηδεμίαν ὑπὸ τοῦ ἄλλου μόρας γεγενημένης κινούμεν' τὴν δὲ στρίκταν μετὰ μόρας ὑπὸ ἄλλου γεγενημένην δινύμεθα κινεῖν ἐπὶ τῷ διαφέροντι καὶ μετὰ τὴν τοῦ πράγματος καταβολήν. ἔνθα δὲ μὴ ἐκ τῆς τοῦ πράγματος βλάβης τε καὶ ἀπομειώσεως κατασκευάζεται τὸ διαφέρον ὁ ἄκτωρ, ἀλλ' ἀπὸ τόπου τινὸς λέγων, ὅτι τυχὸν διαφέρει ἑαυτῷ ἐν Ἐφέσῳ καταβληθῆναι, τότε κἂν μετὰ μόρας ὑπὸ τοῦ ἄλλου γεγενημένην τὸ πρᾶγμα καταβληθῆ, καὶ ὁ ἄκτωρ ἐκὼν αὐτὸ δεῖξται προσφερόμενον, οὐ κινεῖται πάλιν ἐπὶ μόνῳ τῷ διαφέροντι ἀγωγή. καὶ μὴ ἐναυτιωθῆ σοι τὸ εἰρημόν ἐν τῷ δ'. τοῦ παρόντος συντάγματος βιβλίῳ, τ. . . διγ. β'. ἔνθα δὲ ἐπὶ μόνῳ τῷ διαφέροντι κινεῖται ἢ ἐξ στυπουλάτου. ἀλλὰ μὲν ἡσο τῶν παραδεδομένων σοι παρ' ἐμοῦ ἐν τῷ ἦ'. διγ. τελευτ. τ. ἀνάγν. δὲ καὶ τὸ βιβ. ζ'. τοῦ κωδ. τ. μζ'. τὴν α'. καὶ μόνῳ τοῦ τίτλου διατάξιν, ἥτις φησὶν, ἐπὶ πλοίων συναλλαγμάτων καὶ αἰτίων οὐκ ἔστιν ἐπὶ τῷ διπλάσιον διαφέρον' ἀρα δὲ δύναιται καὶ ἀπὸ διαθέσεως διαφέρον κατασκευάζεσθαι; Στεφ. Ἐπὶ μὲν οὖν τῶν βόνα φίδε ἀγωγῶν καὶ πίων, ὡς ἐστὶ μαθεῖν βιβ. ε'. τοῦδε τοῦ συντάγματος τ. δ'. διγ. νδ'. ἀνάγνωθι καὶ βιβ. ζ'. τῶν αὐτῶν δὲ ὁσβους τελευτ. τ. καὶ κζ'. διγ. ἐπὶ δὲ τῶν ἰν ὅσμ οὐκ ἔστιν ἀπὸ διαθέσεως ἢ τέρψεως διαφέρον.

Ἐπὶ τῆς ἀγωγῆς τῆς περὶ τῶν ἐν χρήσει διδομένων κινουμένων, ὡς περ ἐν ταῖς λοιπαῖς καλῇ πίστει ἀγωγαῖς, ὁ ἐνδικὸς ὄρκος ὄμνυται. καὶ ἐν τῷ καιρῷ τῆς ψήφου, ὅσον ἢ) ἦν τὸ πρᾶγμα, διατιμᾶται. ἐν δὲ ταῖς βεβαιομέναις, ὅσον ἢ) ἐπὶ τῇ προκατάρξει.

ἐπὶ τῆς ἀγωγῆς] Κυρίλλ. Ἐπὶ τῆς κομμοδάτι, ὡς περ καὶ ἐπὶ πᾶσιν βόνα φίδε ἀγωγῶν χώρα τῷ ἰν λίτεμ ὄρκω, καὶ ἢ διατίμησις τῶν καιρῶν τῆς καταδικῆς σκοπεῖ, οὐ τὸν τῆς προκατάρξεως, ὡς ἐπὶ τῶν στρίκτων. ὁ κληρονόμος πρὸς τὸ μέρος αὐτοῦ ἐνάγεται, εἰ καὶ μὴ τὸ πᾶν δύναιται ἀποκαταστήσαι. Ἐπὶ τῷ νόμῳ ἢ θυγατρὶ χορήγει, κινεῖς κατ' αὐτῶν κομμοδάτι, κατ' ἐμοῦ δὲ δὲ πεκούλιω' εἰ δὲ δουλῷ ἢ δουλῆ, μόνῳ δὲ πεκούλιω, ἐν ἢ καὶ ὁ δόλος μου σκοπεῖται, ὡς περ καὶ ἐπὶ τῆς πινερωτικιάς. τὰ ἐν ἀποχορήσει οὐ κινεῖται, εἰ μὴ εἰς πομπὴν ἢ εἰς κινεῖν καταβολήν.

ὁ ἐνδικὸς ὄρκος ὄμνυται] Τοῦτο νόησον, ἔνθα κατὰ δόλον ἢ κομμομακίαν ὁ ἄλλος μὴ ἀποκαθίστηται ἢ παρίστηται τὸ χρησθέν' ἀπὸ γὰρ δόλου καὶ μόνου καὶ κομμομακίας χώρον ὁ ἰν λίτεμ ὄρκος λαμβάνει, ὡς ἐν τῷ προσφόρῳ τ. μεμαθήκας.

Τοῦ ἄνω. Τοῦτο νόει πρὸς τὰ εἰρημένα τ. γ'. τοῦ ιβ'. βιβ. ὅτι ἀπὸ δόλου, οὐ μὴν ἀπὸ κούπιας.

† Τοῦτο νόησον, ἔνθα κατὰ δόλον ἢ προπέτειαν ὁ ἄλλος μὴ ἀποκαθίστηται τὸ χρησθέν, ἐξ ὧν χώρον λαμβάνει ὁ ἰν λίτεμ ὄρκος. εἰ γὰρ καὶ τούτων ὑποκειμένων τῶν αἰτίων ὁ ἄκτωρ οὐ βούλεται τὸν ἐνδικὸν ὄρκον ὁμοῖαι, τότε καιρῶν τῆς καταδικῆς ὀφείλει σκοπεῖν ὁ δικαστὴς καὶ πρὸς αὐτὸν ποιῆσθαι τὴν τοῦ πράγματος διατίμησιν. Σημειώσαι κανονικῶς, ὡς ἐπὶ μὲν τῶν καλῇ πίστει ἀγωγῶν, εἰ κατὰ δόλον γέρονε χεῖρον τὸ πρᾶγμα ἢ ἀπώλετο, ὁ ἐνδικὸς ὄρκος ἀπαιτεῖται' ἐπὶ δὲ τῶν στρίκτων καὶ χωρὶς δόλου, εἰ ὑπερθεσιν ἐποίησεν ὁ λαβών. [Sch. c. II. 79.]

καιρῷ τῆς ψήφου] Τοῦτο ἐν ᾧ μὴ κατὰ δόλον ἢ κομμομακίαν, ἀλλὰ κατὰ ἁθυμίαν ὁ χρησόμενος τὸ πρᾶγμα μὴ ἀποκαθίστηται, ὁ δὲ ἄκτωρ οὐ βούλεται τὸν ἰν λίτεμ ὄρκον ὁμοῖαι' τότε γὰρ τὸν καιρῶν τῆς καταδικῆς ὀφείλει σκοπεῖν ὁ δικαστὴς καὶ πρὸς αὐτὸν ποιῆσθαι τὴν τοῦ πράγματος διατίμησιν. καὶ σημειώσαι, ὅτι ἐπὶ μὲν τοῦ κομμοδάτι καὶ τῶν λοιπῶν βόνα φίδε ἀγωγῶν τῷ καιρῷ προσέχονε τῆς καταδικῆς, καὶ πρὸς αὐτὸν ποιούμεθα τὴν τοῦ πράγματος διατίμησιν, πινερωτοῦ δὲ ὅσον οὐ σκοπομένης τῆς μόρας ἦτοι τοῦ ἐξ αὐτῆς κατασκευαζομένου διαφέροντος

forte aliquid pro alio creditori solvi poterat, tunc, siquidem id, quod interest, ex damno et deminutione rei solvatur, quod interest, actionem quidem bonae fidei indistincte et si nulla rei mora intercesserit, instituimus: stricti iuris autem actionem post moram a reo commissam eius, quod interest, nomine etiam post rei solutionem movere possumus. Sed si actor non propter damnum et deminutionem rei id, quod interest, persequitur, sed propter locum quandam, dicens, sua interesse, ut Ephesi sibi solvatur, tunc, licet post moram a reo commissam res solvatur et actor ultro eam accipiat, non potest rursus de eo, quod interest, tantum agi. Ne obstet tibi, quod dicitur lib. 4. huius partis tit. . . dig. 2. ubi de eo tantum, quod interest, ex stipulato agit. Sed memineris eorum, quae tibi tradita a me sunt dig. 8. tit. ult. Lege et lib. 7. Cod. tit. 47. constitutionem unicam, qua dicitur, in quibus contractibus et causis id, quod interest, in duplum non sit. Num autem potest ex affectione id, quod interest, peti? Stephani. Omnino potest peti in bonae fidei actionibus, ut disci potest lib. 6. huius partis tit. 4. dig. 54. Lege et lib. 7. de rebus tit. ult. et dig. 27. In actionibus autem in rem propter affectionem vel voluptatem id, quod interest, non petitur.

In actione commodati³⁾, sicut in ceteris bonae fidei iudiciis, in litem iuratur⁴⁾: et tempore rei iudicatae⁵⁾, quanti res sit, aestimatur: in stricti iuris⁶⁾ autem iudiciis, quanti sit tempore litis contestatae.

3) in actione commodati] Cyrilli. In commodati actione, sicut et in omnibus bonae fidei actionibus, iuriurando in litem locus est, et aestimatio spectat tempus rei iudicatae, non litis contestatae, ut in strictis iudiciis. Hères pro sua parte convenitur, nisi totum quoque restituere possit. Si filio filiaeve meae commoveris, cum eo commodati ages, necum autem de peculio: sed si servo vel ancillae, tantum de peculio, in qua actione et dolus meus spectatur, sicuti et in pignoratitia actione. Quae usu consumuntur, commodari non possunt, nisi ad pompam vel simulatam numerationem.

4) in litem iuratur] Hoc accipe, si reus dolo malo vel contumacia rem commodatam non restituit vel non exhibet: nam propter dolum tantum et contumaciam iuriurando in litem locus est, ut titulo congruo didicisti.

Anonymi. Hoc intellige secundum ea, quae dicuntur tit. 3. lib. 12. propter dolum, non etiam propter culpam in litem iurari.

Hoc intellige, ubi dolo malo vel contumacia reus rem commodatam non restituit, quibus casibus iuriurando in litem locus est. Si enim ob eas causas actor in litem iurare nolit, tunc iudex rei iudicatae tempus spectare et secundum id rem aestimare debet. Nota regulariter, in bonae fidei iudiciis, si res dolo malo deterior facta sit, vel perierit, iusiurandum in litem poni: in strictis vero, etiamsi dolus absit, si is, qui accepit, moram fecit.

5) tempore rei iudicatae] Hoc ita, si non dolo malo vel contumacia, sed culpa commodatarius rem non restituit, actor autem in litem iurare nolit: nam tunc iudex rei iudicatae tempus spectare et secundum id rem aestimare debet. Et observa, in actione commodati et reliquis bonae fidei iudiciis tempus rei iudicatae spectari, et secundum id rem a nobis aestimari, scilicet spectata mora sive eo, quod propter moram interest Ideo enim tibi initio huius digesti tradidi, si res deterior facta reddatur, eam

h) Sic Cod. Coisl. Fabr. ὅσον. Aliter haec §. 2. L. 3. exhibetur in Sch. o. ad Basil. Lib. XXIII. tit. 3. cap. 2 Fabr. T. III. p. 396. ubi dicitur: ἐν τῷ γ'. διγ. θεμ. γ'. τοῦ ε'. τ. τοῦ ιβ'. βιβ. ἦται βιβ. ιγ'. τ. α'. λέγει, ὅτι ἐπὶ τῶν βόνα φίδε τῷ καιρῷ τῆς ψήφου προσέχονε, ἐπὶ δὲ τῶν στρίκτων τῇ προκατάρξει.

... δια τούτου γάρ σοι καὶ προανεφώνησα ἀρχομένου τοῦ παρόντος διγ. ὅτι, ἐὰν τὸ πρᾶγμα χεῖρον γενομένου ἀποδοῖται, καὶ οὐ δοκεῖ ἀποδοσθῆναι, εἰ μὴ καὶ τὸ διαγέρον παρεσχεθῆ. ἐπὶ δὲ τῶν στοιχείων τῶν τῆς προκατάξεως σκοπούμεν καιρῶν· καὶ πάντῃ διὰ τὸ εἰρημένον βιβ. ιζ'. τιτ. α'. διγ. ι') λζ'. καὶ βιβ. ιθ'. τιτ. α'. διγ. γ'. θεμ. ὑστερ.

Τοῦ Ἐναντιοφ. Περὶ τοῦ καιροῦ, πρὸς ἃν ἀποτιμᾶται τὸ πρᾶγμα, διαφρα νομίμα εὐρίσκεις. καὶ ἀνάγνωθι τοῦτου τοῦ βιβ. τιτ. γ'. διγ. δ'. καὶ βιβ. ιβ'. τιτ. α'. διγ. κβ'. ἐπὶ δὲ τοῦ νέου, εἰς ὃ ἐγένετο πλουσιώτερος, ὁ καιρὸς σκοπεῖται τῆς προκατάξεως, καὶ ἀνάγνωθι τὰ περὶ τῶν τοιούτων χρόνων γεγραμμένα βιβ. δ'. τιτ. δ'. διγ. λδ'.

† Ἐπὶ τῶν κοινοῶν ἢ εὐπορία ἐν τῷ καιρῷ τῆς ψήφου σκοπεῖται, ὡς βιβ. ιζ'. τιτ. β'. διγ. ξγ'. ἐπὶ δὲ τῶν ἐγγυαίων δωρεῶν τῆ προκατάξεως προσέχουσα, ὡς βιβ. κδ'. τιτ. α'. διγ. ζ'. ἐπὶ δὲ τῆς ἀποδόσεως τῆς προκίος τῷ καιρῷ τῆς ἀποφάσεως, ὡς βιβ. κδ'. τιτ. γ'. διγ. ιε'. [Sch. d. II. 79.]

† Περὶ τοῦ καιροῦ, πρὸς ὃν ἀποτιμᾶται τὸ πρᾶγμα, εἰς διὰφορα νομίμα. ἀνάγνωθι βιβλίον ιγ'. τιτ. γ'. διγ. γ'. καὶ δ'. καὶ βιβ. ιβ'. τιτ. α'. διγ. κβ'. καὶ βιβλίον ιζ'. τιτ. α'. διγ. λζ'. καὶ βιβλίον ιθ'. τιτ. α'. διγ. γ'. καὶ βιβ. μβ'. τιτ. α'. διγ. ια'. καὶ βιβ. με'. τιτ. α'. διγ. ιθ'. ἐπὶ δὲ τοῦ νέου, εἰς ὅσον γέγονε πλουσιώτερος, ὁ καιρὸς τῆς προκατάξεως σκοπεῖται, εἰ γέγονε πλουσιώτερος, ὡς βιβ. γ'. τιτ. ε'. διγ. λζ'. ἐπὶ δὲ τῆς κληρονομίας περὶ τῆς ψήφου προσέχουσα, ὡς βιβ. ε'. τιτ. γ'. [διγ.] κ). λζ'. ἐπὶ δὲ τῆς δὲ πεκουλίου τῷ καιρῷ τῆς ψήφου προσέχουσα, πόσον ὃν τὸ πεκουλίον, ὡς βιβλίον ιε'. τιτ. α'. διγ. λ'. καὶ βιβλίον λδ'. τίτλον γ'. διγ. ε'. θεμα β'. [Sch. d. II. 79.]

ἐν δὲ ταῖς βεβαιομέναις] † Ἐπὶ δὲ τῶν στοιχείων, κἂν χεῖρον γενομένου τὸ πρᾶγμα καταβληθῆ, λύει τιν ἐκ τοῦ συναλλάγματος ἀγωγῆν, καὶ χρόαν τῆ δὲ δόλω ποιεῖ, εἰ μὴ κατὰ μορᾶν [Sch. e. II. 79. sq.]

11. 3. §. 3. Ἐκ μέρους ὁ κληρονόμος ἐνάγεται· ὁ δὲ δυνάμενος ἀποκαταστήσαι εἰς τὸ πᾶν ἐνάγεται.

ἐκ μέρους] Οὐ μόνον δυνάμενος ἀποκαταστήσαι ὁ μερικὸς τοῦ χρησαμένου κληρονόμος εἰς ὀλόκληρον καταδικάζεται· ἀλλὰ γὰρ διη, κἂν δόλον αὐτὸς ὁ κληρονόμος ποιῆσῃ περὶ τοῦ χρησθέν τῷ τεστάτορι, πάλιν οὐδὲν ἥτιον εἰς ὀλόκληρον καταδικάζεται, κἂν μερικὸς ἔσται, ὡς ὁ Παῦλος ἐν τῷ ιζ'. διγ. τοῦ παρόντος τιτ. φησί.

† Ὁ Κύριλλος οὕτως· Ὁ κληρονόμος πρὸς τὸ μέρος αὐτοῦ ἐνάγεται τῆ κομμοδάτι, εἰ μὴ τὸ πᾶν δύναται ἀποκαταστήσαι. [Sch. f. II. 80.]

Τοῦ Ἄνων. Ἀπὸ δὲ τοῦ οἰκείου φάκτου εἰς ὀλόκληρον, ὡς διγ. κζ'.

εἰς τὸ πᾶν] † Εἰ καὶ γὰρ μερικὸς ἔσται, ὅμως εἰ δύναται εἰς ὀλόκληρον ἀποκαταστήσαι, καταδικάζεται· καὶ πολλῶ πλέον, εἰ δόλον¹⁾ ἐποίησεν ἐπὶ τῷ χρησθέντι τῷ τεστάτωρι. [Sch. g. II. 80.]

L. 3. §. 4. 5. Ὀνόματι τῶν ὑπεξουσίων ἀρρένων καὶ θηλειῶν ἢ περὶ τοῦ πεκουλίου ἀγωγῆ δίδεται, αὐ μόνον ἀπὸ δόλου αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ μόνου τοῦ δόλου τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ δεσπότου· τοῦτο γὰρ καὶ ἐπὶ τῆς ἀγωγῆς τῆς κινουμένης περὶ ἀρραβῶνων καὶ ἐνεχύρων ἐστί. καὶ αὐτὸς δὲ ὁ ὑπεξούσιος^{m)} ἰσχυρῶς ἐνάγεται.

Ὀνόματι τῶν ὑπεξουσίων] Ἀρρόνοι ἢ αὐτεξουσία θυγάτηρ καὶ αὐτοπροσώπως ἐνάγεται. καὶ μὴ ταυάξη σε, τῷ ὀνόματι τῶν ὑπεξουσίων ἀρρένων καὶ θηλειῶν ἢ περὶ τοῦ πεκουλίου ἀγωγῆ δίδεται. τοῦτο γὰρ εἴρηκε δηλονότι ἐπὶ μόνῃ τῷ πεκουλίῳ τίκεται κατὰ τοῦ πατρὸς ἢ κομμοδάτι, οὐ μὴν οἷοι ὁ ὑπεξούσιος αὐτοπροσώπως ἐνάγεται· οὐ μόνον γὰρ ὁ ὑπεξούσιος, ἀλλὰ καὶ ἡ ὑπεξουσία καλῶς ἐκ τῶν πρὸς αὐτὴν συναλλάγματων καὶ αὐτοπροσώπως ἐνάγεται, ὡς ἐστὶ πανταχοῦ. ταῦτα δὲ διὰ τὸν οἰκίτην πρόσκειται· κοινῶς γὰρ περὶ ὑπεξουσίας καὶ οἰκίτην λέγων εἰκότως τοῦτῃ ἐχρημάτο. οἰκίτης γὰρ οὐκ ἐνάγεται. καὶ πρὸς ἄλληλῃ δὲ σημασίαν πρόσκειται ταῦτα, ὅτι ὁ πατὴρ ἢ ὁ δεσπότης οὐκ εἰς ὀλόκληρον, ἀλλ' εἰς μόνον ἐνάγεται τὸ πεκουλίον.

1) Leg. dig. ut et postea. Cod. Coisl. διατ. k) Hoc deest apud Fabr. Supplevi et uncis inclusi. l) Sic legendum pro δόλω, quod habet Fabr. m) Fabr. addit νόος, quod deest in Cod. Coisl.

redditam non videri, nisi et id, quod interest, praestetur. In strictis autem iudicis tempus litis contestatae spectamus: omnino propter id, quod lib. 17. tit. 1. dig. 37. et lib. 19. tit. 1. dig. 3. them. ult. dicitur.

Enantioph. De tempore, secundum quod res aestimatur, diversa iura reperies: et lege huius libri tit. 3. dig. 4. et lib. 12. tit. 1. dig. 22. In minore autem XXV annis spectatur, in quantum locupletior factus sit litis contestatae tempore. Lege, quae de eiusmodi temporibus scripta sunt lib. 4. tit. 4. dig. 34.

Quantum facere socius possit, tempus rei iudicatae spectatur, ut lib. 17. tit. 2. dig. 63. In donationibus autem coniugum litis contestationem spectamus, ut lib. 24. tit. 1. dig. 7. in reddenda vero dote tempus rei iudicatae, ut lib. 24. tit. 3. dig. 15.

De tempore, quo res aestimatur, varia sunt iura. Lege librum 13. tit. 3. dig. 3. 4. et lib. 12. tit. 1. dig. 22. et librum 17. tit. 1. dig. 37. et librum 19. tit. 1. dig. 3. et lib. 42. tit. 1. dig. 11. et lib. 45. tit. 1. dig. 19. Cum autem quaeritur, an minor locupletior factus sit, litis contestatae tempus spectatur, ut lib. 3. tit. 5. dig. 37. In petitione hereditatis tempus rei iudicatae spectamus, ut lib. 5. tit. 3. dig. 36. In actione de peculio, quantum peculium sit, tempus rei iudicatae spectamus, ut lib. 15. tit. 1. dig. 30. et lib. 34. tit. 3. dig. 5. them. 2.

6) in stricti iuris] In strictis autem, licet res deterior facta reddita sit, tamen actio ex contractu extinguitur, et locum facit actioni de dolo, nisi in mora

Pro parte sua⁷⁾ heres convenitur: qui autem totam rem restituere potest, in solidum⁸⁾ convenitur.

7) pro parte sua] Heres commodatarii ex parte, non solum, si totam rem restituere possit, in solidum condemnatur: verum etiam si dolum in re testatori commodata admisit, rursus nihilo secius in solidum condemnatur, licet heres ex parte sit, ut Paulus dig. 17. huius tituli ait.

Cyrillus ita habet: Heres pro parte sua commodati convenitur, nisi totam rem restituere possit.

Anonymi. Ex suo autem facto in solidum, ut dig. 27.

8) in solidum] Licet enim heres ex parte sit, tamen si totam rem restituere possit, condemnatur: et multo magis, si dolum in re testatori commodata admisit.

Filiorum⁹⁾ filiarumve familias¹⁰⁾ nomine actio de peculio datur, non tantum ex dolo eorum, verum etiam ex solo dolo patris¹¹⁾ et domini: hoc enim et in actione pigneratitia servatur. Ipse quoque filiusfamilias recte convenitur¹²⁾.

9) filiorum] Filia scilicet emancipata et ex sua persona convenitur. Ne eo conturbetur, quod filiorum filiarumve familias nomine de peculio actio datur. Hoc enim dictum est, quia de peculio tantum adversus patrem commodati actio gignitur, non quia filiusfamilias ex sua persona convenitur. Nam non solum filiusfamilias, verum etiam filiafamilias ex contractibus cum ea initis, ex sua persona convenitur, ut ubique disci potest. Haec autem propter servum adiecta sunt. Nam cum simul de filiafamilias et servo loqueretur, merito hoc usus est. Nam servus non convenitur. Ratione habitae alterius significationis additur, patrem vel dominum non in solidum, sed de peculio tantum conveniri.

Ἐπι δουλῆς οὐχ ἀπλῶς ἀρμόζει ἢ δὲ πεκοῦλιο, ἀλλ' εἰς ὅσον ἐκ τούτου τὸ πεκοῦλιον αὐτῆς γέγονεν εὐπορώτερον, ὡς βιβ. δ. τοῦ κωδ. tit. κς'. διατ. ια'.

δόλου τοῦ πατρὸς] Τῶν γὰρ ὑπεξουσιῶν χρησιμοποιούμενων καὶ τοῦ δεσπότου ἢ τοῦ πατρὸς ἐναγομένου τῆ δὲ πεκοῦλιο, κατὰ γὰρ καὶ ὁ τοῦ δεσπότου ἢ τοῦ πατρὸς δόλος· καὶ σκοπῶν ὁ δικαστὴς τὴν κατὰ δόλον τοῦ δεσπότου ἢ τοῦ πατρὸς, οὐ μὴν τὴν ἀπὸ ἠαθυμίας αὐτῶν ἐπὶ τῷ πράγματι γενομένην βλάβην, προστίθῃ τὴν αὐτῆς ἀποτίμησιν τοῦ πεκοῦλιου, καὶ εἰς τοσοῦτον καταδικάζει τὸν δεσπότην ἢ τὸν πατέρα· τοῦτο δὲ αὐτὸ καὶ ἐπὶ ἐνεχύρου δοθέντος δούλου ἢ ὑπεξουσιῶν κρατεῖ.

ὑπεξουσιῶν ἰσχυρῶς ἐνάγεται] Τοῦ ἄνω. Ἐκ πάσης γὰρ αἰτίας ὁ ὑπεξουσιῶν ὡς ἀντεξουσιῶν ἐνάγεται, καὶ ἐνάγεται καὶ ἀπὸ συναλλάγματος καὶ ἀπὸ ἀμαρτημάτων, ὡς βιβ. ε. tit. α'. dig. ζ'. καὶ βιβ. μδ. tit. ζ'. dig. α'. λθ'.

Τὸ τῆ χρήσει δαπανώμενον, οὐ κίχρῳται, εἰ μὴ διὰ πομπὴν ἢ ἐπίδειξιν.

εἰ μὴ διὰ πομπὴν] Ἐστ' ὅτι ὅτε γὰρ καὶ π) τινες πομπῆς γενομένης προσφέρουσι πρὸς ἐπίδειξιν· ὅπερ ἐν ταῖς ἀνοίξεσιν τῶν βασιλικῶν λούτρων καὶ ἠ) ἐν ταῖς ἐγκαινίοις τοῦ ἁγίου Θωμᾶ ποιοῦσιν οἱ ζυγοστάται. τούτο δὲ καὶ ἐν Θεοπόλει ἐγένετο ἂ), περιόντος ἐκείθεν ἠ) τοῦ πατρικίου Βελισσάριου. τινὲς γὰρ ἠ) καὶ ἐν σπένσεσιν ἐλλείνοις ἐμβυλιόντες ἠ) προσφέρουσι νομίσματα, δηλοῦντες ἠ) τὴν τότε κρατούσαν ἠ) εἰρήνην. [Sch. h. II. 80.]

δ'. Γαι. γ) Κίχρῳνται χρήματα ἐπὶ τῷ προχωρῆσαι ἐν τάξει καταβολῆς.

ἐν τάξει καταβολῆς] Οἷον ἐχρεώστεις μοι, καὶ βουλόμενος ταῦτα συγχωρῆσαι ἐπέτρεψά σοι χρήσασθαι παρά τινος χρήματα, καὶ ἐπὶ μαρτύρων δῆθεν ταῦτα καταβάλλειν ἐμοὶ τῷ δανειστῇ, καὶ πάλιν ἡδὴ ταῦτα ἀναλαβεῖν καὶ ἀποδοῦναι τῷ χρήσαντι.

Τοῦ ἄνω. Ἀμίλει δ' χρεωστῶν ὁ νομίσματα καλῶς δίδωσι dicis gratia, ἀναλαμβάνων αὐτὰ παρά τοῦ δανειστοῦ καὶ ἐλευθεροῦντα τοῦ χρεώστου τῶν ὁ. καὶ βιβ. μγ'. tit. γ'. dig. ζζ'.

† Λικονικῆς, οὐ μὴν ἀληθοῦς. οἷον ἔχρησά σοι ἰ. νομίσματα, ἵνα μοι καταβάλλῃς αὐτὰ. ἔφη βιβ. κς'. tit. ε. κεφ. ζζ'. οὐ ἢ ἀρχῇ· ἐάν χρεωστῶ σοι δύο δούλους. [Sch. i. II. 80.]

† Οἷον ἐχρεώστεις μοι νομίσματα ὁ. καὶ βουλόμενος ταῦτα συγχωρῆσαι σοι ἐπέτρεψά σοι χρήσασθαι παρά τινος χρήματα καὶ ἐπὶ μαρτύρων δῆθεν καταβάλλειν μοι, καὶ πάλιν ταῦτα ἀναλαβεῖν καὶ ἀποδοῦναι τῷ χρήσαντι. τούτο καὶ ἐπὶ προγαμίας δωρεάς, ἢν πρὸ τῶν γάμων λαμβάνουσι, πάλιν ἐπιδίδονται τὰ δοθέντα λόγῳ προικῶς τῷ ἀνδρὶ. [Sch. i. II. 80.]

ε'. Οὐλπ. Ἐνθα συμφωνηθῆ, ἐν δήλω καιροῦ ἢ τόπῳ τὸ ἐν χρήσει δίδεμενον ἀποδοθῆναι, ποιεῖται λόγον ὁ δικαστὴς καὶ τοῦ καιροῦ καὶ τοῦ τόπου.

Ἐνθα συμφωνηθῆ] Κυρίλλ. Ἡ ἐν ἡμῶν τόπῳ ἢ χρόνῳ ἔδοξεν ἀποδοθῆναι τὸ πρᾶγμα, καὶ τούτο σκοπεῖ ὁ δικαστὴς.

Stephani. Τούτο νόμον, ἐν ᾧ μετὰ παραδρομῆν τῆς ὁρισθείσης ἡμέρας ἐκίνησεν ὁ χρήσας τὸ κομμοδατὶ· εἴ γε γὰρ πρὸ τῆς ἡμέρας ἐκίνησε, ἀπὸ χρόνου πλουσιπευτεῖ καὶ υποπίπτει τῇ Ζηρονος διατάξει, ἣτις ἀνίκεται βιβ. γ'. τοῦ κωδ. tit. α'. διατ. α'.

Ὁ κινήσας τὴν ἀγωγὴν²⁾ περὶ τῶν ἐν χρήσει διδόμενων καὶ λαβῶν τὴν ἀποτίμησιν ποιεῖ τὸ πρᾶγμα τοῦ καταβαλόντος.

Ὁ κινήσας τὴν ἀγωγὴν] Ὁ ἄκτωρ λαβῶν τὴν διατίμησιν δεσπότην ποιεῖ τὸν ἕον.

10) filiarumve familias] Anonymi. In ancilla non simpliciter de peculio actio competit, sed in quantum eius peculium locupletius factum est, ut lib. 4. Cod. tit. 26. const. 11.

11) dolo patris] Nam si illi, qui sub potestate sunt, commodatam rem acceperunt et cum domino vel patre de peculio agitur, etiam domini vel patris dolus in iudicium deducitur: et iudex, damnum rei dolo domini vel patris, non etiam culpa eorum illatum spectans, aestimationem eius peculio addit, et in tantum dominum vel patrem condemnat. Idem in pignore servo vel filiofamilias dato obtinet.

12) filiusfamilias recte convenitur] Anonymi. Nam ex omni causa filiusfamilias tanquam emancipatus tenetur, et tam ex contractu, quam ex delicto convenitur, ut lib. 5. tit. 1. dig. 7. et lib. 44. tit. 7. dig. 39.

Quod usu consumitur, non commodatur, nisi ad L. 3. §. 6. pompam¹³⁾ vel ostentationem. D. XIII. 6.

13) nisi ad pompam] Nam interdum quidam pompa ducta nummos ad ostentationem proferunt: quod in aperendis balneis Imperatoris et in enceniis sancti Thomae Zygostatae seu ponderatores faciunt. Hoc factum etiam Theopoli est, quum ibi patricius Belisarius degeret. Nam quidam in vasis vitreis nummos offerrebant, pacem tunc obtinentem significantes.

IV. Gaj. Pecuniae commodantur, ut vice solutionis¹⁾ cedant. L. 4. D. eod.

1) vice solutionis] Verbi causa pecuniam mihi debebas, et cum ego tibi debitum remittere vellem, mandavi tibi, ut pecuniam ab aliquo commodatam acciperes eamque mihi creditoribus praesentibus solveres, eamque reciperes et commodatori redderes.

Anonymi. Certe, qui centum nummos debet, eos recte dicis gratia solvit, recepturus eos a creditore, et debito liberatur. Et lib. 43. tit. 3. dig. 67.

Imaginarie, non verae. Verbi gratia, commodavi tibi decem aureos, ut eos mihi solveres. Quaere lib. 26. tit. 5. cap. 67. cuius initium: Si duos servos tibi debeam.

Verbi gratia, debebas mihi nummos ducentos, cumque debitum tibi remittere vellem, mandavi tibi, ut ab aliquo pecuniam commodatam acciperes, eamque testibus praesentibus mihi solveres, ac rursus eam reciperes et commodatori restitueres. Hoc et in donatione ante nuptias procedit; nam quae data sunt, rursus dotis nomine marito dantur.

V. Ulpian. Cum convenit¹⁾, ut certo tempore vel loco commodatum reddatur, iudex et temporis et loci rationem habet. L. 5. pr. D. eod.

1) cum convenit] Cyrilli. Vel certo loco vel tempore rem reddi placuit, idque iudex spectat.

Stephani. Hoc accipe, si die definita praeterita commodator commodati egit: nam si ante diem egit, tempore plus petit, et in Zenonis constitutionem incidit, quae lib. 3. Cod. tit. 1. const. 1. posita est.

Qui egit²⁾ commodati, et aestimationem accepit, rem solventis facit. L. 5. §. 1. D. eod.

2) qui egit] Actor, qui aestimationem accepit, reum dominum facit.

n) Legendam dig. Cod. Coisl. διατ. ο) Idem Scholium Fabr. habet. p) νομίσματα add. Fabr. q) ὅπερ ἐν ταῖς — καὶ deest apud Fabr. r) Qui sint ζυγοστάται, exposuit Jac. Gothofredus ad L. 2. C. Theod. de ponderat. et auri illat. XII. 7. edit. Ritter. T. IV. p. 599. seq. s) Fabr. ὅπερ ἐγένετο καὶ ἐν Θεοπόλει. t) Fabr. ἐκεί. u) Fabr. δε. v) Fabr. νομίσματα βαλόμεναι. w) Fabr. pro προσφέρουσαν δηλοῦντες habet δημοστέα δηλοῦσαι. x) Fabr. γενομένην. y) Γαι. Fabr. Deest in Cod. Coisl. z) Fabr. add. τῆν, quod deest in Cod. Coisl.

Steph. Τότε γήσον γίνεσθαι δεσπότην τοῦ πράγματος τὸν προσενηροχότα τὸ τίμημα, ὅταν ἐν κατοχῇ τοῦ χρησθέντος ἐτύχησε πράγματος, ὡς ἐστὶ μαθεῖν ἐξ ὧν ὁ Παῦλος ἐν τῷ με. καὶ μς. διγ. τῆς σπεικάλιας τῶν δὲ ἰουδαίως φησιν. εἰ γὰρ μὴ ἦν ἐν κατοχῇ, δεσπότης οὐκ ἐγένετο διὰ τῆς τοῦ τιμηματος προσφορᾶς, ἀλλὰ καυτίονα ἐλίμβυκεν παρὰ τοῦ ἄκτορος, ὅτι, εἴαν πρὸς αὐτὸν ἔλθῃ ποτὲ τὸ πρᾶγμα, ἐκ τῶν αὐτοῦ χειρῶν τοῦτο ἀποκαθίστησιν, καὶ ὅτι οὐ γίνεται παρ' αὐτοῦ, οὐδὲ ἐμποδίζει τῷ καταδικασθέντι τὸ πρᾶγμα κατασεῖν, καὶ οὕτως ἔχειν αὐτὸν τὴν δεσποτείαν, ὡς ὁ Πομπώνιος ἐν τῷ γγ'. διγ. τοῦ παρόντος τι. φησίν. ἕτερόν ἐστιν ἐπὶ τοῦ φρουρίβου κονδικαίου. πεκουλιώτερον γὰρ καταδικῆς ἐξ αὐτοῦ γνομμένης οὐδὲ γίνεται καυτίον, ὡς Οὐλιανὸς ἐν τῷ ιδ'. διγ. τοῦ αὐτοῦ τι. φησίν· ἐπειδὴ δὲ, ὅτι τὴν μορᾶν δοκεῖ ποιεῖν ὁ κλέπτης, ἔγνωσ πρὸς τὴν τελευτ. τοῦ παρόντος τι. ἐπὶ τῆς γνομμένης, εἰ δὲ καυτίονα συμβῶν οὕτω μὴ λάβῃ παρὰ τοῦ ἄκτορος ὁ καταδικασθείς, δύναται τοῦ πράγματος εὐρεθέντος τὴν κοντραρίαν κομμοδαὶ κινήσῃ, καὶ ἢ τὸ πρᾶγμα λαβεῖν, ἢ ὅπερ ἔδοκε τίμημα, ὡς ὁ Παῦλος ἐν τῷ ιζ'. διγ. τοῦ παρόντος τι. φησίν. οὕτω οὐ γίνεται δεσπότης διὰ τὴν τοῦ τιμηματος προσφορᾶν, εἰ μὴ ἐν κατοχῇ τυγχάνων τοῦ πράγματος τὸ τίμημα καταβεβλήκεν. τοῦτο δὲ αὐτὸ σαφέστερον ὁ Παῦλος ἐν τῷ ββ. τῶν δὲ ἰουδαίως βιβ. τι. α'. διγ. μς. καὶ μς. φθασῶς ἐδίδαξε. σημειώσαι οὖν κατὰ τὸ κεκρυμμένον, ὡς εἴρηται τῷ Οὐλιανῷ ἐν τῷ κε. βιβλίῳ. διγ. κβ'.

Τοῦ Ἄνων. Τοῦτο, εἰ παρῆν τὸ πρᾶγμα· εἰ γὰρ μὴ παρῆν, ὅτε γνώμη τοῦ δεσπότου αὐτοῦ δραξεται, ὡς βιβ. ζ'. τι. α'. διγ. μς. ὁ καὶ ἀνάγνωθι λέγον, ὅτι ἀσφαλίζεται αὐτὸν, ὡς οὐκ ἐμποδίζει αὐτῷ παραδοθῆναι τὸ πρᾶγμα.

L. 5. §. 2.
D. XIII. 6. Ἐπὶ τῶν συναλλαγμάτων, εἰ μὲν μόνον τοῦ δεδωκότος πρᾶγμα τὸ χρησιμὸν γέγονεν, ὡς ἐπὶ τῆς παρακαταθήκης· οὐδὲν γὰρ ὁ λαβὼν ὠφελείται· δόλον μόνον ἀπαιτοῦμεν. εἰ δὲ μισθὸν ἔλαβεν ὁ τὴν παρακαταθήκην α) λαβὼν, καὶ ἀμέλειαν ἀπαιτεῖται. δυνατὸν δὲ συμφωνεῖν ἐξ ἀρχῆς, ἵνα καὶ ἀμέλειαν καὶ κίνδυνον ὑπέχη β). εἰ δὲ ἐκάτερος χρησιμεύεται, ὡς ἐπὶ τῆς γ) πράσεως, μισθώσεως, προικὸς, κοινοῦ, ἐνεχύρου, καὶ δόλον καὶ ἀμέλειαν ἀπαιτοῦμεν. ἐπὶ δὲ τοῦ κερημένου, ἐπειδὴ ὡς ἐπίπαν μόνος ὁ λαβὼν χρησιμεύεται, ἀπαιτεῖται ἀμέλειαν καὶ ἐπιμέλειαν.

μόνον τοῦ δεδωκότος] Κυρίλλ. Ἐνθα γὰρ δίδοντα ὠφελεῖ τὸ συναλλαγμα, δόλος μόνος ἀπαιτεῖται, ὡς ἐπὶ τοῦ δεπόσι, εἰ μὴ μισθὸς ἐδόθη, ἢ συμφωνῶν γέγονεν περὶ κοίτης ἢ τύχης. εἰ δὲ ἐκάτερον ὠφελεῖ, ὡς ἐπὶ ἀγοράσεως, μισθώσεως, προικὸς, ἐνεχύρου, κοινοῦ, καὶ δόλος ἀπαιτεῖται καὶ κοίτης. τὸ δὲ κομμοδαὶ τὸν λαβόντα μόνον ὠφελεῖ, διό καὶ διλιγεντίαν ἀπαιτεῖται. εἰ δὲ διατηρηθῆ, καὶ τὰ τυχηρῶς, εἰ διὰ ταῦτα διετηρηθῆ. ἄλλως δὲ οὐκ ὑπόκειται τοῖς τυχηροῖς, εἰ μὴ, δυνάμενος τὸ χρησθῆναι σώσαι, τὰ ἴδια προτιμῆ.

δόλον μόνον ἀπαιτοῦμεν] Τοῦ Ἄνων. Ἐπὶ τῶν βίονα φιδεῖ τὸν κανόνα ἐπιθήσιν βιβ. κ'. διγ. ρζ'. θεμ. ι.

Steph. Ἴσθι, ὅτι δόλος ἐστὶ καὶ τὸ μηδὲ ὡς τῶν οἰκείων ἐπιμελεῖσθαι τινα τῶν παρατεθέντων αὐτῷ. καὶ τοῦτο φησιν ὁ Κέλσος ἐν τῷ ε'. βιβ. τοῦ παρόντος συντάγματος τι. τελ. διγ. λβ'.

εἰ δὲ μισθὸν ἔλαβεν] Σημειώσαι, ὅτι ὁ δεπόσι μισθὸν λαβὼν οὐ μόνον ἀπὸ δόλου, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ κοίτης ἢ διλιγεντίας κατέχεται τῷ παραθεμένῳ. ὁ γὰρ μισθὸν ἀπὸ πάκτου φυλάκης πραγμάτων λαβὼν ἀπαιτεῖται διλιγεντίαν, ὡς ἐστὶν μαθεῖν ἐν τῷ λοιπῷ τοῦδε τοῦ συντάγματος. ἀπαιτεῖται δὲ διὰ τῆς δεπόσι, καὶ τῶν τυχηρῶν ἐπιγνώσει κίνδυνον, ἐν ᾧ τὴν ἀρχὴν τοιοῦτον γένηται συμφωνῶν. καλῶς εἶπον, ἐξ ἀρχῆς· εἰ γὰρ μετὰ ταῦτα τὸ εἰρημένον ἐγένετο συμφωνῶν, οὐ μεταυποῖ τὴν ἀρχὴν, καὶ ἐπὶ ὠφελείᾳ τοῦ ἄκτορος παρὰ τὴν αὐτὴν φύσιν παρασκευάζει τὸν δεπόσι κινδυνεύειν καὶ ἀπὸ κοίτης, καὶ ἀπὸ τῶν τυχηρῶν. ὁ γὰρ δεποσίτιος δόλον καὶ μόνον ἐπὶ τῷ παρατεθέντι ποιῆσαι κατέχεται. δόλος δὲ ἐστὶ τὸ μηδὲ ὡς οἰκείων φρονίσι τῶν παρατεθέντων, ὡς ὁ Κέλσος ἐν τῷ ε'. βιβλίῳ τοῦ παρόντος συντάγματος τι. τελ.

Stephani. Tunc intellige, dominum rei fieri eum, qui aestimationem obtulit, quum in possessione rei commodatae fuerit, ut disci ex his potest, quae Paulus dig. 45. et 47. tit. de rei vindicatione parte de iudiciis dicit. Nam si in possessione non fuisset, dominium aestimatione oblata nactus non esset, sed ab actore cavendum ei fuisset, se, si res ad ipsum aliquando pervenerit, hanc ei ex suis manibus restitutum, nec per se fore, nec se prohibitorium, quominus condemnatus rem teneat, et sic dominium habeat, ut Pomponius dig. 13. huius tit. ait. Aliud est in conditione furtiva. Singulare enim est, ut condemnatione ex hac causa facta cautio non praestetur, ut Ulpianus dig. 14. eiusdem tituli ait. Nam furem moram facere videri, in fine huius tit. didicisti. Si in commodati actione autem condemnatus ab actore cautionem non acceperit, re reperta contraria commodati actione uti potest, et vel rem consequi, vel pretium, quod dedit, ut Paulus dig. 17. huius tituli ait. Itaque aestimatione oblata dominus non fit, nisi in possessione rei constitutus aestimationem solverit. Idem clarius Paulus lib. 2. de iudiciis dig. 46 et 47. antea docuit. Nota igitur de re abscondita, ut dicit Ulpianus lib. 25. dig. 22.

Anonymi. Hoc ita, si res extet: nam si non extet, tunc cum domini voluntate eam nactus sit, ut lib. 6. tit. 1. dig. 47. quod lege: ait enim, cavendum ab actore reo esse, per se non fore, quominus ei res tradatur.

In contractibus, cum solius dantis³⁾ utilitas vertitur, ut in deposito: nec enim depositarius ullum commodum habet: dolum tantum exigimus⁴⁾. Sin autem mercedem accepit⁵⁾ is, qui depositum accepit, etiam culpam praestare debet. Potest autem ab initio⁶⁾ convenire, ut et culpam et periculum praestet. Si vero utriusque utilitas versatur⁷⁾, ut in venditione, locatione, dote⁸⁾, societate, pignore⁹⁾, et dolum et culpam exigimus. In commodato vero, quia plerumque¹⁰⁾ utile tantum est ei, qui accipit, culpa exigitur et diligentia.

3) solius dantis] Cyrilli. Nam ubi contractus danti prodest, dolum tantum praestatur, ut in deposito, nisi merces data sit, vel de culpa vel casu pactum factum sit. Sed si utrique contractus prodest, ut emptio, locatio, dos, pignus, societas, et dolum et culpa praestatur. Commodatum autem ei tantum, qui accipit, prodest, quapropter diligentiam quoque praestat. Si res aestimata sit, casum quoque fortuitum praestat, si ideo aestimata sit. Ceterum periculum non praestat, nisi, cum rem commodatam servare possit, res suas anteponat.

4) dolum tantum exigimus] Anonymi. In bonae fidei iudiciis regulam exponit lib. 30. dig. 107. them. 10.

Stephani. Scias, dolum esse, et si quis rerum depositarius non eandem curam habeat, quam suarum. Hoc ait Celsus lib. 5. huius partis, tit. ult. dig. 32.

5) sin autem mercedem accepit] Nota eum, qui depositi causa mercedem accepit, non solum ex dolo, verum etiam ex culpa, id est, diligentia ei, qui deposuit, teneri. Nam qui ex pacto pro custodia rerum mercedem accepit, diligentiam praestat, ut tit. locati huius partis disci potest. Actione autem depositi etiam periculum praestare debet, si ab initio tale quid convenit. Recte dixi, ab initio. Nam si postea dictum pactum intercesserit, non transformatur actionem, nec in utilitatem actoris contra naturam contractus efficit, ut depositarius culpam quoque et periculum praestet. Nam depositarius doli tantum nomine tenetur, quo in re deposita aliquid admisit. Dolum autem est et si quis rei depositae non eandem curam gerat, quam suae, ut Cel-

α) Fabr. ita, quod melius videtur, quam παραθήκη, quod habet Cod. Coisl. Ceterum hanc §. 2. L. 5. aliter exhibent Harm. II. 10. §. 1. et Attal. Tit. VIII. in it. β) Sic Fabr. Cod. Coisl. ἐπέχει. γ) τῆς Cod. Coisl. Deest apud Fabr.

διγ. α'. φησίν. ὡς δὲ, ὅτι ἡ μεγάλη καὶ ἄκρα φραδυσία τῷ δόλῳ προσέκειται, καὶ ὑπόκειται ταύτῃ καὶ ὁ δεποσιτάριος.

† Ζῆται βιβ. γ'. τίτλου α'. κεφ. μ'. λέγον, ὁ λαβὼν μισθόν, καὶ τίτλου β'. τούτου τοῦ βιβλίου, κεφ. α'. θεμ. θ'. τὴν παρὰ ἐτέρον μόντοι οὐκ ἐπιγινώσκει βλάβην ὁ μισθωόμενος ἢ χρησόμενος, ὡς κεφ. ιθ'. τούτου τοῦ τίτλου· εἰ μὴ ἠδύνατο φρυλαθῆναι, ὡς βιβ. κ'. τίτ. α'. κεφ. μα'· καὶ βιβ. κ'. τίτ. α'. κεφ. θ'. θεμ. ε'. λέγον, ὁ ποιμὴν καὶ ὁ ὄπατης καὶ κναφεύς· καὶ βιβλίου ζ'. τίτ. ιβ'. κεφ. ια'. ὁ κναφεύς ἔχει. [Sch. k. II. 80.]

ἐξ ἀρχῆς] † Ἐξ ἀρχῆς εἶπε διὰ τὸ παρὰ φύσιν εἶναι τὸ συμφωνόν· φύσει γὰρ ἦγον^{d)} νόμῳ ἐπὶ τῆς παρακαταθήκης τὰ τυχερὰ τοῦ δεσπότη κινδυνεύεται. τὰ^{e)} δὲ παρὰ φύσιν εἰ μὴ ἐξ ἀρχῆς, ἀλλὰ μετὰ τὸ παραληφθῆναι τὴν παραθήκην συμφωνηθέντα οὐδὲν ἰσχύει. φησὶ γὰρ ὁ κωνών· τὰ παρὰ φύσιν τοῦ συναλλάγματος, εἰ μὴ σύγχρονά εἰσι συμφωνούμενα, ἀγωγὴν οὐ τίκτουσιν, ἀλλὰ παραγραφὴν. [Sch. I. II. 80.]

ἐκάτερος χρησιμεύεται] Σημειώσαι, ὅτι ἐφ' ὧν ἐκ τοῦ αὐτοῦ συναλλάγματος ἐκάτερος ὠφελεῖται τῶν συναλλαξάντων, ὡς ἐπὶ τῆς πώσεως καὶ μισθώσεως, καὶ ὡς ἐπὶ διατιμηθείσης δολοῦσι, ὡς ἐκὼς, προικός, καὶ ὡς ἐπὶ ἐνεχυρῶν καὶ κοινωρίας, τότε οὐ μόνον ἀπὸ δόλου, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ κούλπας ἦτοι κουστωδίας ὁ θέος κατέχεται. ὁ χρησόμενος οὖν, ὅτε μὲν ἐκ τοῦ χρησθέντος πράγματος ἐκάτερος ὠφελεῖται ὁ τε χρησόμενος καὶ ὁ χρησόμενος, τότε ἀπὸ δόλου καὶ ἀπὸ κούλπας ἦτοι κουστωδίας ἴσως κατέχεται. ἔνθα δὲ μόνος ὁ χρησόμενος ὠφελεῖται, τότε οὐ μόνον δόλου, ἀλλὰ καὶ κούλπας ἦτοι κουστωδίας καὶ δολιγνείας ἀπαιτεῖται. δολιγνεία δὲ οὐχ ἦν αὐτὸς περὶ τὰ οἰκεία τίθειται πράγματα, ἀλλ' ἢ ὁ ἐπιμελεστάτος ἀνὴρ τοῖς οἰκείοις τίθειται πράγμασι. οὕτως ὁ Γάιος ἐν τῷ μδ'. τῶν διγ. βιβ. φησίν. τὴν δὲ τοιαύτην δολιγνείαν καλῶς ἴαν τις καὶ κουστωδία, οὐχ ἀπλῶς, οὐδὲ τὴν καθόλου, ἀλλὰ ἐπιμελεστάτην ἀποκαλέσθαι. καὶ κουστωδία γὰρ ὁ χρησόμενος ἐπιμελεστάτην, ἐν ᾗ πρὸς ὠφέλειαν αὐτοῦ μόνου ὄρετ' ὁ χρησθέν, ἐπὶ τῷ πράγματι χρεωστῆ, ὡς ὁ νομικός ἐν τῷ παρόντι διγ. δι' ὧν ἐπιφέρει λέγων, αὐτὸν κουστωδία, οὐ τὴν τυχοῦσαν, οὐδὲ τὴν καθόλου, ἀλλὰ τὴν ἐπιμελεστάτην ὠφελῆν ἐπὶ τῷ πράγματι παρασχέειν. συνελόντα τοῖνυν εἰπεῖν, ὁ χρησόμενος, εἰ μὲν καὶ αὐτὸς καὶ ὁ χρήσας ἐκ τοῦ πράγματος ὠφελεῖται, δόλον καὶ κούλπας ἦτοι κουστωδίαν ἐπὶ τῷ πράγματι μόνον χρεωστῆ· εἰ δὲ μόνος ὠφελεῖται, τότε χρεωστῆ δόλον καὶ κούλπας καὶ δολιγνείαν ἦτοι κουστωδίαν ἐπιμελεστάτην. εἰ δὲ μόνος ὁ χρήσας ὠφελεῖται, τότε χρεωστῆ δόλον καὶ κούλπας καὶ δολιγνείαν ἦτοι κουστωδίαν ἐπιμελεστάτην· εἰ δὲ μόνος ὁ χρήσας ὠφελεῖται, τότε δόλον ἀπαιτεῖται καὶ μόνον ὁ χρησόμενος, ὡς ἐπὶ τῶν σκηρικῶν, οἷς ὁ ἄρχων ἐπιτελών θῆαν ἔχρησέ τινα, φαιδρωτέαν δεῖξαι τοῖς συνιοῦσι τὴν θῆαν βουλομένους. δυνατὸν δὲ ἔστιν, αὐτὸν τὸν χρησόμενον λέγω, ὑποκίεσθαι καὶ τοῖς τυχεροῖς, ἐὰν τοιοῦτον γένηται συμφωνόν, ὡς ἀνέγκται βιβ. δ'. τοῦ κωδ. τίτ. εδ'. διατ. α'. θεμάσιον δὲ τὸ συμφωνόν ἐξ κοντινέντι γινόμενον, ἐπεὶ οὐ μετατυποῦται ἢ ἀγωγὴ ἐπ' ὠφελεία τοῦ ακτορος, οὐδὲ τὴν οἰκείαν ἢ κομμοδατὴν φύσιν ἀμείβει, ὡς ἀνωτέρω ἐπὶ τῆς δεποσίτου τοῦ παραδεδομένου. καὶ ἐν ᾗ δὲ διατετιμημένον ἔλαβε τὸ χρησθέν, οὐχ ἀπλῶς, οὐδὲ ὡς ἔτυχεν, ἀλλ' ὡς ἀναδεχόμενος τὸν τοῦ πράγματος κίνδυνον, ὑπόκειται τοῖς κατὰ τύχην συμβαίνουσιν ὁ χρησόμενος.

προικός] Τοῦ Ἐναντιοφ. Ἐν τῷ κδ'. διγ. τοῦ γ'. τίτ. τοῦ κδ'. βιβ. φησίν, ὅτι ἐπὶ τῇ προικῇ ὁ ἀνὴρ ἀπαιτεῖται δολιγνεία, οἷαν ἐν τοῖς ἰδίῳι πράγμασι.

ἐνεχυρῶν] Τοῦ αὐτοῦ. Ἐπὶ τοῦ ἐνεχυρῶν καὶ κουστωδίας προσέθηκε τίτ. ζ'. διγ. ιγ'. καὶ ιδ'.

ὡς ἐπίπαν] Καλῶς εἶπεν, ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον. ἐσθ' ὅτε ἐκάτερον ὠφελεῖ τὸ πραττόμενον, ὠφελείαν λέγω καὶ τὴν τοῦ σκοποῦ ἀποπλήρωσιν· ὡς ἐνθα δύο τινὲς κοινῶς ἠβουλήθησαν ἐστάσασθαι φίλον, καὶ ὁ μὲν εἰς ἀνεδέξατο τὴν φροντίδα τοῦ πράγματος, ὁ δὲ ἕτερος τὸν ἀργυρὸν ἐκομίσατο. ἐσθ' ὅτε καὶ μόνος ὁ χρήσας ὠφελεῖται, ὡς ἐνθα τις τῆ οἰκεία μνηστῆ, μελλούσῃ αὐτῷ πρὸς γάμον συναπτέσθαι, κοσμίᾳ δέδωκεν ἐν χρήσει, καὶ ὡς ἐνθα ὄρωτος τις, φιλάτιμος ὢν, ἔχρησεν ἐσθῆτα τε καὶ περιπετάσματα τοῖς σκηρικοῖς, ἢ καὶ ἕτερος τις ἔχρησε τῷ ὄρωτοι διὰ τὸ διεχθῆναι αὐτῷ τὴν ἐπιόριαν. ἐπὶ τοῦτον γὰρ θεμάτων τούτων μόνον ὁ χρήσας ὠφελεῖται, οὐ μὴν ὁ χρησόμενος, καὶ εἰκότως ἀπὸ δόλου μόνον κατέχεται ὁ χρησόμενος,

sus lib. 5. huius partis, tit. ult. dig. I. ait. Scias autem, magnam et latam culpam dolo aequiparari et eius nomine depositarium quoque teneri.

Quaere lib. 20. tit. I. cap. 40., quod ait: Qui mercedem accepit; et tit. 2. huius libri, cap. I. them. 9. Damnatum tamen ab alio datum non agnoscit conductor aut commodatarius, ut cap. 19. huius tit. nisi damnum averti custodia potuerit, ut lib. 20. tit. I. cap. 41. et lib. 20. tit. I. cap. 9. them. I. quod ait: Pastor et sarcinator et fullo; et lib. 7. tit. 12. cap. 11. cuius initium: Fullo habet.

6) ab initio] Ab initio, dixit, quia pactum est praeter naturam contractus: nam ex natura sive lege contractus periculum pertinet ad dominum. Pacta autem praeter naturam contractus, quae non ab initio, sed post susceptum depositum ineuntur, non valent. Ait enim regula: Pacta, quae sunt extra naturam contractus, nisi ex continentia fiant, actionem non pariunt, sed exceptionem.

7) utriusque utilitas versatur] Nota, ubi idem contractus utrique parti contrahenti prodest, ut venditio, locatio, et dos scilicet aestimata, et pignus et societas, non solum dolum, verum etiam culpam sive custodiam reum praestare. Quum igitur utrique, tam commodatori, quam commodatario, commodatum prodest, tunc commodatarius solum dolum et culpam sive custodiam praestat. Ubi autem solius commodatarii versatur utilitas, non solum dolum, sed etiam culpa sive custodia et diligentia ab eo praestatur: non autem ea diligentia, quam suis rebus adhibet, sed quam vir diligentissimus rebus suis adhibet. Sic tradit Gaius lib. 44. Digestorum. Talem autem diligentiam recte quis et custodiam, non simplicem, nec in genere, sed diligentissimam appellaverit. Nam et commodatarius diligentissimam custodiam in re praestat, si ad eius tantum commodum commodatum spectat, ut Iureconsultus hoc digesto tradit, non custodiam simplicem et generalem, sed diligentissimam in re praestari ab eo debere. Ut autem breviter dicamus, commodatarius, si quidem ipsi et commodatori commodatum prodest, dolum et culpam sive custodiam tantum in re praestat: si vero solus habet commodum, dolum et culpam, et diligentiam sive custodiam exactissimam praestat. Si commodatoris solius utilitas versatur, commodator dolum, culpam, et diligentiam sive custodiam exactam praestat, commodatarius autem dolum tantum, ut in histriqibus, quibus magistratus spectaculum editurus nonnulla commodavit, quo hilarium spectaculum spectatoribus redderet. Fieri autem potest, ut commodatarius quoque periculum praestet, si tale quid convenerit, ut refertur lib. 4. Cod. tit. 64. const. I. Finge autem pactum ex continentia factum, quia alioquin actio in utilitatem actoris non transformatur, nec actionis commodati natura mutatur, ut supra in tit. depositi traditum tibi est. Etiam quum rem aestimatam accepit commodatarius, non simpliciter, nec subito, sed ut rei periculum susciperet, fortuito quoque casui subiacet.

8) dote] Enantiophanis Dig. 24. tit. 3. lib. 24. dicitur, in dote maritum praestare diligentiam, qualem suis rebus adhibet.

9) pignore] Eiusdem. In pignore enim custodia adicitur tit. 7. dig. 13. 14.

10) plerumque] Recte dixit, plerumque. Interdum utrique prodest, quod gestum est: prodesse autem dico, et si propositum suum quisque executus fuerit: veluti cum duo communiter amico coenam exhibere velint, et alter rei curam suscipiat, alter argentum offerat. Interdum quoque solius commodatoris utilitas est, veluti, quum quis sponsae suae, quum in matrimonium ducturus erat, ornamenta commodaverit, et quum orator, qui ambitiosus erat, vestimenta et velamenta histriionibus commodaverit, vel etiam alius quis oratori commodaverit, ideo ut divitiae ostenderentur. His enim casibus solius commodatoris utilitas vertitur, non etiam com-

d) Fabr. εἶτονν. e) Fabr. τό. f) Cod. Coisl. κούλπας. Sed legendum esse κουστωδίας, sequentia probant.

ὡς μαθήσεις ὑποκατιῶν ἐν τῷ παρόντι διγ. πάντα κίνδυνον ὑπέχει, ὅτε ἐπ' αὐτῷ τούτῳ διετιμήθη. καὶ τοῦτο δῆλον ἀπὸ τῆς τοῦ Κυρίλλου ἐκδόσεως καὶ τῆς τοῦ Στεφάνου σημειώσεως, ἔχει γὰρ ἡ Στεφάνου σημείωσις οὕτως· σημειῶσαι, πῶς οὐ μόνον τὸ διατετιμημένον λαβεῖν τὸ χρησθέν ποιεῖ τὸν χρησάμενον κίνδυνεῖν ἐπὶ τοῖς τυχηροῖς, ἀλλὰ καὶ τὸ τοιαύτη διαθήσει λαβεῖν. ἀνάγνωθι τὰ εἰρημένα τῷ Πομπωνίῳ περὶ τῶν ἰστρομενίων τοῦ μισθωθέντος ἀγροῦ κατὰ διατίμησιν διδομένων, καὶ τῶν ἐν διατίμησει διδομένων πάλιν λογῶν προικός, ἐφ' ὧν ὁ ἀγοραστής αὐτοὺς ἀδιατιμήτους μμεῖσθαι φησιν ff).

Τοῦ Ἐναντιοφ. Ἀνάγνωθι βιβ. ιζ'. tit. β'. διγ. νά. θεμ. γ'. ἐν ᾧ τὸν λαβόντα aestimatum οὐκ ὑπέβαλε τοῖς τυχηροῖς.

† Ὡς ἐπίπαν εἶπεν, ἐπειδὴ εὐρίσκονται θέματα, ἐν οἷς πολλὰς ὁ χρήσιμος ὠφελῆται μόνος· ὡς ἐπὶ τῶν σκηναίων, οἷς ὁ πρῶτος θῆαν ἐπιτελῶν, βουλόμενος αὐτὴν φαιδρῶτερον δεῖξαι, ἔχρησεν αὐτοῖς τινα· τότε γὰρ ὁ χρησάμενος δόλον ἀπαιτεῖται μόνον. [Sch. m. II. 81.]

L. 5. §. 3. Εἰς δὲ διατετιμηθὲν τὸ πρᾶγμα δοθῆ, πάντα κίνδυνον ὑπέχει. D. XIII. 6. δυνον ὑπέχει.

L. 5. §. 4. Τὸ δὲ συμβαῖνον διὰ γῆρας καὶ νόσον, ἢ βίαν D. eod. ληστῶν, ἢ τι παραπλήσιον, οὐ φέρεται πρὸς τὸν χρησάμενον, εἰ μὴ ἀμελεία γέγονεν, οὔτε εἰ γένηται πῶσις ἢ καύσις ἢ τυχηρὰ ζημία^{h)}, εἰ μὴ δυνάμενος τὰ χρησθέντα σώσει, τὰ ἴδια προέκρινεν.

L. 5. §. 5. Ἐπιμελῶς δὲ ὀφείλει τὸ πρᾶγμα φυλάττειν, καὶ τὸν D. 7. D. eod. χρησθέντα δοῦλον φυλάττειν, ἔνθα δεδεμένον αὐτὸν ἔλαβεν, ἢ τοιαύτης ἡλικίας ὄντα, ὡς τε φυλάττεσθαιⁱ⁾, ἢ τοῦτο συνέδοξεν. ἔσθ' ὅτε καὶ τὸν θάνατον ὁ χρησάμενος ἐπιγινώσκει· ὡς ὁ λαβὼν ἵππον ἢ δοῦλον ἐπὶ τῷ ἀπελθεῖν εἰς ἀγρόν, καὶ ἀπαγαγῶν εἰς πόλεμον. εἰ δὲ^{k)} διὰ τὸ ἀπαγαγεῖν εἰς πόλεμον ἔλαβεν, ὁ κίνδυνος τοῦ χρησάντος ἐστίν. εἰ δὲ καὶ οἰκοδόμον^{l)} χρήσῃ, καὶ πέσῃ ἀπὸ μηχανῆς, εἰ μὲν ἐπὶ τῷ ἐξ ἐπιπέδου ἐργάζεσθαι ἔλαβεν αὐτόν, σὸς ἐστίν ὁ κίνδυνος τοῦ βάλλοντος^{m)} αὐτὸν εἰς τὴν μηχανήν. εἰ δὲ ἐπὶ τῷ ἐργάζεσθαιⁿ⁾ αὐτὸν ἐπὶ τῇ μηχανῇ αὐτὸν ἔλαβεν, ἐμός ἐστίν ὁ κίνδυνος, εἰ μὴ ἔρα τῆς μηχανῆς ἀμελῶς, οὐκ ἐξ αὐτοῦ δεθείσης ἔπεσεν.

τὸν χρησθέντα δοῦλον] Σημειῶσαι, ὅτι ὁ χρησάμενος οἰκέτην οὐ χρεωστῆ ἐπ' αὐτῷ κοινοῦσθαι ἢ διλιγεντίαμ, εἰ μὴ ἄρα δεδεμένος ἢ ὁ οἰκέτης, ὃν ἔχρησεν, ἢ ἄνηθος, ὡς δεῖσθαι αὐτὸν παραφυλακῆς, ἢ συμφωνῶν γέγονε, ὡς τε καὶ ἐπὶ τῷ οἰκέτῃ κοινοῦσθαι παρασχέειν τὸν χρησάμενον. τοῦτο δὲ λέγω, ὅσον ἦεν ἐπὶ τῇ φυγῇ τοῦ οἰκέτου. αὐτὸς γὰρ τούτων δύναται ἐγκαλεῖν τῷ δεσπότῃ, τί δήποτε τοιοῦτον ἔχρησεν οἰκέτην. ἐπὶ μὲν οὖν τῇ φυγῇ τοῦ οἰκέτου κοινοῦσθαι ἢτοι διλιγεντίαμ οὐκ ἀπαιτεῖται ὁ χρησάμενος, ὡς καὶ ὁ Γάιος ἐν τῷ ιη'. διγ. φησὶ, εἰ μὴ δεδεμένος ἢ μικρόν ὄντα ἔχρησάτω. ἐπὶ μὲντοι τῷ σώματι αὐτοῦ διλιγεντίαμ ἀπαιτεῖται, οἷον διὰ γῆρας, διὰ νόσον, διὰ τὴν τῶν πολεμίων ἐπιδρομήν, ὡς εἶπεν ἀνωτέρω.

Κυρίλλου. Φυλακὴν ἐπιμελῆ ἀπαιτεῖται ὁ χρησάμενος· οἰκέτην οὐκ ἀπαιτεῖται φυλάττειν, εἰ μὴ δεδεμένος ἐδόθη, ἢ μικρὰς ἢ ἡλικίας, ἢ τοῦτο συνεφρονήθη.

Τοῦ Ἐναντιοφ. Εἴρηται διγ. ιη'. θεμ. α'. ὅτι τὴν φυγὴν οὐκ ἐπιγινώσκει τῶν μὴ εἰδοτῶν φυλάττεσθαι δούλων.

† Σημειῶσαι, ὅτι τὸ κομμοδάτον ἔχει ἐπιμελείαν, οὐ μέγιστος ἐπὶ δούλῳ, εἰ μὴτερο δεδεμένος αὐτός σοι δοθῆ, ἢ μικρὰς ἡλικίας ὢν ἢ ἄνηθος, ὡς τε φυλάττεσθαι. [Sch. n. II. 81.]

καὶ τὸν θάνατον — ἐπιγινώσκει] Κυρίλλ. Εἰ χρήσω σοι ἵππον ἐπὶ κώμῃ· οὐ δὲ λάβῃς αὐτὸν εἰς πόλεμον, οὐ ὀρεῖ

modatarii, et merito propter dolum tantum commodatarius tenetur, ut infra hoc digesto discas. Omne periculum praestat, si hunc in finem res aestimata sit: idque manifestum fit Cyrilli editione et Stephani adnotatione. Nam Stephani adnotatio haec est: nota, non eo solum, quod rem aestimatam commodatarius acceperit, eum periculo subiici, sed quum tali voluntate rem aestimatam acceperit. Lege, quae a Pomponio dicuntur de instrumento agri conducti aestimato tradito, et de rebus dotis nomine aestimatis traditis, in quibus aestimatio nem emtionis similem esse dicit.

Enantiophanis. Lege lib. 17. tit. 2. dig. 51. them. 3. ubi is, qui aestimatam rem accepit, periculo non subiicitur.

Ait, plerumque, quia reperiuntur casus, in quibus saepe solus commodator utilitatem habet: utputa, si magistratus ludos edens, quo hilariores essent, quaedam scenicis commodaverit: tunc enim commodatarius solum dolum praestat.

Sin autem res aestimata data sit, omne periculum sustinet.

Quod vero senectute contingit, et morbo, vel vi latronum, vel simili quodam casu, non imputatur commodatario, nisi culpa intervenerit: neque si ruina vel incendium vel damnum fatale acciderit, nisi, cum posset res commodatas salvas facere, suas praetulit.

Diligenter autem rem custodire debet, servum quoque commodatum¹¹⁾, si vinctum eum accepit, vel si eius aetatis sit, ut custodiri debeat, vel si hoc placuerit. Interdum et mortis damnum commodatarius agnoscit¹²⁾: utputa qui equum aut servum accepit, ut ad villam abduceret, illum autem ad bellum duxit. Si vero acceperit, ut duceret in bellum, periculum commodatoris est. Sed et si fabrum servum commodaveris, isque e machina ceciderit, si quidem, ut de plano opus faceret, eum accepit, periculum ad te spectat, qui machinae eum imposuisti. Sed si, ut in machina operaretur, eum accepit, meum est periculum, nisi forte e machina negligenter, non ab ipso ligata¹³⁾ deciderit.

11) servum commodatum] Nota eum, qui servum commodavit, custodiam vel diligentiam in eo non praestare, nisi servus, quem commodavit, vinctus fuerit, vel impubes, ut custodia indigeret, vel convenerit, ut in servo quoque commodatarius custodiam praestaret. Hoc dico, quod attinet ad fugam servi. Ipse enim commodatarius per contrarium dominum accusare potest, cur talem servum ipsi commodaverit. Quantum igitur ad fugam servi attinet, custodiam vel diligentiam commodatarius non praestat, ut et Gaius dig. 18. ait, nisi vinctum vel impuberem eum accepit. Propter corpus servi tamen diligentiam praestat, veluti propter senectutem, morbum, hostium incursum, ut supra diximus.

Cyrilli. Custodia exacta praestatur a commodatario: servum custodire non cogitur, nisi vinctus fuerit traditus, vel tenerae aetatis sit, vel hoc convenerit.

Enantioph. Dig. 18. them. I. dicitur, eum propter fugam servorum, qui custodiri non solebant, non teneri.

Nota, in commodato praestari diligentiam, praeterquam in servo, nisi vinctus tibi traditus sit, aut tenerae aetatis esset vel impubes, ut custodia indigeret.

12) mortis damnum — agnoscit] Cyrilli. Si equum tibi commodavero, ut ad villam duceres, tu vero

ff) Sic apographum fratris. Sed sensus aptus non est. Scholiastes dicere vult, aestimationem emtionis similem esse, et spectat haud dubie ad L. 3. D. XIX. 2. quae Pomponii est. Fortasse legendum ἐφ' ὧν τὴν διατίμησιν ἀγορασάν μμεῖσθαι φησιν. g) Sententiam §. 3. L. 5. exhibit et Schol. d. ad Basil. XX. 1. cap. 4. Fabr. T. II. p. 447. in hunc modum: ἀνάγνωθι καὶ τὸ ε'. διγ. θεμ. δ'. tit. γ'. βιβ. εἰδώς, ὅτι ἐπὶ κομμοδάτον κατὰ διατίμησιν δοθέντος, ἐφ' ᾧ ἀπολόμενος αὐτὸν τὴν διατίμησιν ἐκδικεῖσθαι τοῦ πράγματος ἐνέχεται. h) Fabr. add. καὶ, quod recte deest in Cod. Coisl. Et Fabr. huius καὶ in versione latina rationem non habuit, recte. i) φυλάττεσθαι Fabr. Deest in Cod. Coisl. Sed retinendum est. Aliter L. 5. §. 5 — 7. exhibit Harm. II. 10. §. 3. et VI. 14. §. 11. k) Fabr. add. καὶ, quod deest in Cod. Coisl. l) Sic Cod. Coisl. Fabr. οἰκοδόμῳ. m) Sic Cod. Coisl. Fabr. λαβόντος. n) Sic Cod. Coisl. Fabr. ἐργάζεσθαι.

τὰ τυχερά. εἰ χρήσω σοι τέκτονα καὶ πέση ἀπὸ μηχανῆς, οὐ κατέχη, εἰ ἐπι μηχανῆς αὐτὸν ἔλαβες καὶ κούλα σου οὐ δεικνύται περὶ τὸ σαθρὸν τῆς μηχανῆς. εἰ χρήσω λαοτόμον δούλον καὶ πέση ἀπὸ μηχανῆς, κατέχεται, εἰ κακῶς αὐτὴν ἐδέησεν.

οὐκ ἐξ αὐτοῦ δεθείσσης] Στεφ. Εἰ γὰρ αὐτὸς ὁ χρησθεὶς ἐδέησεν τὴν μηχανὴν ἢτοι τὴν σκάλαν, οὐ κατέχεται ὁ χρησάμενος.

(Οο) τῷ κεχρημένῳ ἄλλως χρησάμενος, οὐ μόνον ρ) τῇ ἀγωγῇ τῇ περὶ τῶν ἐν χρήσει δεδομένων^{α)} ὑπόκειται, ἀλλὰ καὶ τῇ περὶ κλοπῆς ἐνέχεται. εἰ γὰρ χρήσω σοι πτυκτὴν μου, καὶ παρασκευάσεις^{β)} ἐν αὐτῇ τὸν χρεώστην σου ἀσφαλισθῆναι σε, καὶ γὰρ ἀπαλείψω^{γ)} αὐτό^{δ)}. εἰ μὲν ἐπὶ τούτῳ δέδωκα, ἐνέχομαι σοι τῇ ἀγωγῇ τῇ περὶ τῶν ἐν χρήσει δεδομένων. εἰ δὲ μὴ δέδωκα ἐπὶ τούτῳ, μήτε ἐν εἰδήσει με^{ε)} τοῦ γραφέντος ἐποίησας, ἔχω κατὰ σοῦ τὴν ἀγωγὴν τὴν κινουμένην κατὰ τῶν ἐν χρήσει τι λαβόντων, καὶ τὴν περὶ κλοπῆς εἰς τὸ διπλάσιον ἀγωγὴν. ὡςπερ κατὰ τοῦ χρησαμένου ἄλλως τῷ χρησθέντι ἔπιω ἢ ἐσθῆτι.

τῇ περὶ κλοπῆς] Κυρῖλλ. Ὁ ἄλλοίως τῷ κομμοδάτῳ χρησάμενος φούρι κατέχεται.

Τοῦ Ἄνω. Ἀνάγνωθι βιβ. ιθ'. tit. α'. dig. νδ'. θεμ. α'. ἰστέον, ὅτι καὶ τῇ φούρι κατέχεται ὁ χρησάμενος ἄλλως, ἢ παρεῖλαβεν, τῷ χρησθέντι πράγματι προσενεχθείς, ὡς ὁ νομικὸς δεικνύσι, δι' ὠν. υποκατιῶν ἐπιφέρει.

Τοῦ Ἐναντιοφ. Τοῦτο νόει κατὰ τὴν διάστιξιν τοῦ α'. tit. ης δ'. ἰσποτιούτ. καὶ βιβ. μζ'. tit. α'. dig. οζ'.

† Πάντα γὰρ τὰ ἐν χρήσει διδόμενα ἢ μισθώσει ἢ ἄλλως πως διδόμενα, τοῦ λαμβάνοντος ἄλλως, ἢ κατὰ τὰ συμφωνημένα, χρωμένον τῷ πράγματι, δύναται ὁ δίδους εἰς τὸ διπλοῦν ἀπαιτῆσαι αὐτόν. ὁ γὰρ παρὰ τὸ συμφωνηθέν ποιῶν κλοπὴν ποιεῖ, καὶ εἰς τὸ διπλοῦν ἀπαιτεῖται τὸ πρᾶγμα. ζῆτει βιβ. ε'. tit. ιβ'. κ. ος'. καὶ πβ'. ἀφ' οὗ μάθης, ὁ κωφεύς καὶ ὁ ἄπτης κεχρημένοι τοῖς δοθείσιν αὐτοῖς ἐσθῆμασι κλέπτουσιν. ζῆτει βιβ. ε'. tit. ιβ'. κεφ. νθ'. οὐ ἀρχή, ὁ χρήσας μοι πρᾶγμα, εἰ κλέψῃ αὐτό, οὐκ ὑπόκειται τῇ περὶ κλοπῆς ἀγωγῇ. ὁ δὲ δανειστὴς κατὰ μὲν ἔξωτικὸν ἔχει τὴν περὶ κλοπῆς εἰς τὸ διπλάσιον ἀγωγὴν, εἰς τὸ διατίμημα τοῦ ἐνεχύρου. κατὰ δὲ τοῦ χρεώστου τὸ χρεὸς καὶ τοὺς τόκους, ὡς βιβ. ε'. τίτῳ ιβ'. κεφαλαίῳ πζ'. [Sch. o. II. 81.]

πτυκτὴν μου] Εἰ χρήσω σοι βιβλίον καὶ ποιήσεις τὸν χρεώστην σου ἐν αὐτῷ χειρογράφων, καὶ ἀπαλείψω τοῦτο, εἰ μὲν ἐπὶ τούτῳ ἔχρησα, κατέχομαι κομμοδάτι, εἰ δὲ μὴ, μήτε ἐπὶ μοι περὶ τοῦ χειρογράφου, κατέχη κομμοδάτι καὶ φούρι.

Στεφ. Σημειῶσαι, ὅτι ὁ ἄλλως χρησάμενος τῷ πράγματι, ἢ ἐφ' ᾧ ἔλαβεν, οὐ μόνον τῇ κομμοδάτι, ἀλλὰ καὶ τῇ φούρι κατέχεται, εἰ ὁ δευπότης ἐλυπηθῆ, σημειῶσαι, ὅτι, κἂν μὴ ἐπὶ τούτῳ τὸν οἰκείον τις ἔχρησε κώδικα, ἐπὶ τῷ τὸν τοῦ χρησαμένου δεβίτορα χειρογραφῆσθαι ἐν αὐτῷ, χειρογραφῆσαντος δὲ τοῦ δεβίτορος παραγγελθείς ὁ χρήσας ἀπῆλκυε τὸ ἐν τούτῳ χειρογραφῆθῆν, κατέχεται τῇ κομμοδάτι. ἐτέρῳ δὲ λόγῳ ἔχει καὶ αὐτὸς κατὰ τοῦ χρησάντος τὴν κομμοδάτι.

† Ὅσον ἔχρησά σοι ἀγράφους τετράδας ἐπὶ τῷ οὕτω πάλιν ἀπολαβεῖν αὐτάς. εἰ μὴ δίδως μοι ταύτας, ἔχω κατὰ σοῦ τὴν ἀγωγὴν τὴν κινουμένην κατὰ τῶν ἐν χρήσει τι λαβόντων, καὶ τὴν περὶ κλοπῆς εἰς τὸ διπλάσιον ἀγωγὴν, ἀπαιτουμένου σου δηλοῦν, μὴ οὕτω συνδοῦν. εἰ δὲ ἐπὶ τῷ ἀσφαλισθῆναι τὸν χρεώστην σου δέδωκα καὶ ἀπαλείψω αὐτό, μᾶλλον ἐν τούτωντι οὐκ ἐνέχομαι σοι. εἰ δὲ μὴ ἐπὶ τούτῳ δέδωκα, μήτε ἐν εἰδήσει με τοῦ γραφέντος ἐποίησας^{β)}, ἔχω κατὰ σοῦ τὴν ἀγωγὴν τὴν κινουμένην, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, καὶ τὴν περὶ κλοπῆς εἰς τὸ διπλάσιον. [Sch. o. II. 81.]

Καὶ ἐπὶ τῷ παρακολουθῆματι τοῦ κεχρημένου

ο) Hoc habet Syn. p. 153. ρ) Sic Cod. Coisl. et Syn. r) Sic Cod. Coisl. et Syn. Fabr. παρασκευάσης. s) Sic recte αὐτά. u) με deest in Syn. v) Fabr. μὲν τοῦ γραφ. ἐποίησα. Basil. T. II.

in bellum duxeris, periculum te spectat. Si servum fabrum tibi commodavero, et is machina ceciderit, non teneris, si accepisti eum, ut in machina operaretur, nec culpa tua machinam vitiosam fuisse probatur. Si servum lapidarium commodavero, isque machina ceciderit, commodatarius tenetur, si male eam ligaverit.

13) non ab ipso ligatae] Steph. Nam si ipse servus commodatus machinam sive scalam ligavit, commodatarius non tenetur.

Qui re commodata aliter utitur, non solum com- L. 5. §. 8. modati actione, verum etiam furti¹⁴⁾ tenetur: nam si tibi codicem meum¹⁵⁾ commodavero, et in eo debitorem tuum tibi cavere feceris, egoque interlevero: si quidem ad hoc tibi dedero, teneor tibi contraria actione commodati: si vero ad hoc non dedero, neque me certiore feceris de eo, quod a te scriptum erat, habeo adversus te actionem commodati, et furti in duplum: quemadmodum adversus eum, qui equo vel vestimento commodato aliter utitur.

14) furti] Cyrilli. Qui re commodata aliter utitur, furti tenetur.

Anonymi. Lege lib. 19. tit. 1. dig. 54. them. 1. Scindum, furti quoque commodatarius teneri, qui re commodata aliter, atque accepit, utitur, ut Iureconsultus ostendit his, quae infra refert.

Enantioph. Hoc intellige secundum distinctionem tit. 1. lib. 4. Institutionum et lib. 47. tit. 1. dig. 77.

Nam si is, cui res commodata est, vel locata, vel alio quo modo data, aliter, quam convenerit, ea utatur, qui dedit, adversus eum in duplum agere potest: qui enim contra pactum aliquid facit, furtum committit, et in duplum convenitur. Quaere lib. 60. tit. 12. cap. 76. et 82. ex quo discas: fullo et sarcinator, qui utantur vestimentis sibi datis, furtum faciunt. Quaere lib. 60. tit. 12. cap. 59. cuius initium: Si is, qui rem mihi commodavit, eam subripiat, non tenetur furti actione. Creditor autem in extraneum quidem furti habet actionem in duplum, in aestimationem pignoris: in debitorem vero in debitum et usuras, ut lib. 60. tit. 12. cap. 87.

15) codicem meum] Si codicem tibi commodavero, tuque in eo debitorem tuum cavere feceris, egoque interlevero, si quidem ad hoc commodavero, commodati teneris: sin minus, nec me de cautione in codice meo conscripta certiore feceris, commodati et furti teneris.

Stephani. Nota, eum, qui aliter re utitur, quam ad quod accepit, non solum commodati, verum etiam furti teneri, si domino hoc nocuerit. Nota, licet quis ad hoc codicem suum non commodaverit, ut debitor commodatarii chirographum in eo scriberet, si tamen commodator certior de chirographo a debitore scripto factus illud in codice interleverit, eum contraria commodati actione teneri. Alia vero ratione ipse quoque adversus commodatorem commodati actionem habet.

Verbi gratia, commodavi tibi chartam puram, ut eodem modo eam reciperem. Nisi eam mihi reddas, commodati actionem adversus te habeo, et furti in duplum actionem, quod scilicet in eo chirographum debitorem tuum cavere feceris, cum non ita convenisset. Si vero in hoc commodavi, ut in eo a debitore tibi caveretur, et hoc interlevero, contrario iudicio tibi teneor. Si vero ad hoc non dedi, neque certiore me de chirographo in codice scripto fecisti, commodati actionem adversus te habeo, ut supra dictum est, et furti in duplum actionem.

Etiam in eo, quod sequitur¹⁶⁾ rem commodatam, L. 5. §. 9. D. eod.

Fabr. μόνη. q) Sic Cod. Coisl. Fabr. et Syn. δεδομένων. Fabr. et Syn. pro ἀπολείψω, quod habet Cod. Coisl. ε) Syn. Sed hoc plane non quadrat. Legendum με τοῦ γραφ. ἐποίησας.

ἀκριβεστάτην φυλακὴν χρειωστέϊ. οἷον ὅτε χρησθῆ ἵπ-
πος ἔχουσα ἀκολουθοῦντα πῶλον.

τῷ παρακολουθήματι] Στεφ. Σημείωσαι, ὅτι, ἅπερ
ἀπαιτούμεθα ἐπὶ τοῖς πρωτοτύποις, ταῦτα καὶ ἐπὶ τοῖς ἐφο-
κίοις ἀπαιτούμεθα.

Τοῦ ἄνων. Ἐπὶ δὲ τοῦ δεπόσιτι ἢ προσθήκη οὐκ ἔν δε-
πόσιτο, ὡς βιβ. ιζ. tit. α. διγ. α. θεμ. β. οὔτε ἐπὶ τοῦ
κοιμοδατι ἢ γονῆ ἢ τὸ παρακολουθήμα ἐστὶ κοιμοδατον, κἂν
χρειωσθῆ καὶ ἐπ' αὐτοῖς κοινοτάδιαν, ὡς βιβ. ιζ. tit. β. διγ. ιδ'.
ὁ αὐτὸς Οὐλπιανὸς.

χρησθῆ ἵππος] Κυρίλλ. Εἰ χρήσω σοι ἵππον, ἢ ἀκο-
λουθῆ πῶλος, καὶ τοῦ πῶλου διλιγεντίαμ ἀπαιτῶ.

† Διὰ τὸν κανόνα τὸν λέγοντα τῷ ὄλω τὸ μέρος ἐπιταί.
[Sch. p. II. 81.]

L. 5. §. 12. "Ἐσθ' ὅτε δόλον μόνον χρειωστέϊ ὁ χρησάμενος,
D. XIII. 6. τυχὸν ἀπὸ συμφώνου, ἢ ἐνθα τις ἑαυτοῦ καὶ μόνου
ἔνεκα χρήσει, τυχὸν ἰδίᾳ μνηστῆ^{w)} ἢ γαιμετῆ, ὡςτε
πρὸς αὐτὸν ἔλθειν εὐπρεπῶς, ἢ θείας προκαθήμενος^{x)}
ἄρχων χρήσει σκηναίοις, ἢ τῷ ἄρχοντι τις χρήσει.

δόλον μόνον] Κυρίλλ. Ἐσθ' ὅτε ὁ χρήσας δόλον μόνον
ἀπαιτεῖ, εἰ τοῦτο συμφωνηθῆ ἢ ἑαυτοῦ χάριν ἐχρησε, τυχὸν
τῆ γαιμετῆ κόμισμα, ἢ ἄρχων τοῖς σκηναίοις ἐσθῆτα.

Στεφ. Ἴδου σημεῖωσαι, ὅτι, ἐνθα πρὸς ὠφέλειαν μόνον
τοῦ χρησάμενος ὄρετ' τὸ κοιμοδατον, ἀπὸ δόλου καὶ μόνου κατέ-
χεται ὁ χρησάμενος, καὶ οὐκ ἀκρίως τις οἰκεία μνηστῆ μελλούσῃ
αὐτῷ πρὸς γάμον συνάπτεισθαι κόμισμα, δοκεῖ πρὸς ὠφέλειαν
ἑαυτοῦ μόνου. τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ ἄρχωντος ἐπιτελούντος πανή-
γυριον καὶ παραπετάσματα κηρώντος τοῖς σκηναίοις.

τῷ ἄρχοντι] Αναστασίου^{y)}. † Ἰνίκα τις χρήσει τῷ
ἄρχοντι, ἵνα ἔχῃ αὐτὸν εἰνον. Κομβίδης δὲ φησιν^{z)}, ἵνικα
τις παράσχη τῷ ἄρχοντι ἐπὶ τῷ δοῦναι τοῖς σκηναίοις. [Sch.
q. II. 82.]

L. 5. §. 12. 'Ἐὰν δώσω σοι προῖγμα ἐπὶ τῷ ἐνεχυράσαι τῷ
D. eod. δανειστῆ σου, καὶ οὐκ ἐλευθεροῖς αὐτό, ἔχω κατὰ σοῦ
§. 11. deest. τὴν ἀγωγὴν τὴν τῶν ἐν χρήσει διδομένων, ἢ τὴν ἱμ-
φάκτουμ, ἢ τὴν περὶ μισθώσεως, εἰ μισθὸν ἔλαβον
ὑπὲρ τούτου, ἢ τὴν περὶ ἐντολῆς ἢ τοῦ προτροπιῆς ἀγω-
γῆν, ἐνθα κατὰ γνώμην σου ἐγὼ ἐνεχύρασα. εἰ δὲ σὺ
μὲν κατέβαλες τὸ χρῆμα ἢ καταβαλεῖν ἐτοιμὸς εἶ, ὁ δὲ
δανειστὴς οὐ βούλεται τὸ ἐνεχυρὸν ἀποδοῦναι, ἔχω
κατὰ σοῦ τὴν ἀγωγὴν τὴν κατὰ τῶν ἐν χρήσει λαβόν-
των κινουμένων εἰς τὸ ἐκχωρηθῆναι μοι κατ' αὐτοῦ
τάς^{a)} ἀγωγάς· σὺ δὲ ποιεῖς τὰ τῆς δίτης καὶ λοιπὰ
δαπανήματα.

ἐὰν δώσω σοι προῖγμα] Ἐχρησά σοι προῖγμα, ἵνα
ἐνεχυρώσῃς· ἔχω κατὰ σοῦ κοιμοδατι· εἰ μὲν μισθὸν ἔλαβον,
ἢ φάκτον ἢ λοκάτι· εἰ δὲ ἐγὼ ὑπὲρ σοῦ ἠνεχύρασα, μανδάτου.
εἰ δὲ ὁ δανειστὴς οὐκ ἀναδίδωσι αὐτό, ἐκχωρεῖς μοι τὴν πηνε-
ρατικίαν ἢ τὴν περὶ ἐνεχύρων ἀγωγὴν, καὶ κινῶ αὐτὴν σοῖς
δαπανήμασι.

τὴν ἱμφάκτουμ] Στεφ. Ἰμφάκτουμ μὲν, ὅτε μὴ ἐν
ἀργυρίοις ὠρίσθη ἢ ἐδόθη ὁ μισθός· λοκάτι δὲ, ὅτε ἐν ἀρ-
γυρίοις.

Τοῦ ἄνων. Τὴν πολλὰς ἱμφάκτον, τουτέστι τὴν πρη-
σκήπτρις βέβρις, ἐνθα τυχὸν ἔλαβεν τι μὴ ἐν ἀργυρίοις ἢ
συνεφωνήσῃ λαβεῖν ὑστερον, ὅσον ἂν συνδοξῆ, ὡς βιβ. ιθ'.
tit. ε'. διγ. κα'.

† Ζῆται βιβλίον κ'. tit. δ'. κεφ. ε'. θεμ. δ'. ἀφ' οὗ μά-
θῃς, ὅτι ἀπὸ συμφώνου τοῦ γεγονότος, ἵνα δώσῃς, ἢ περὶ
δόλου ἀγωγῆ ἀρμόζει· ὅτι συνάδει τὸ μδ'. κεφ. τοῦ γ'. tit.
τοῦ ι'. βιβ. [Sch. r. II. 82.]

w) Fabr. μνηστῆ, male. Cod. Coisl. μνηστῆ. x) Graecos
notat Hoffmannus Meletem. ad Pand. Diss. XIV. §. 4. y) Ἐναστασίου
scholio praefixum in Cod. Coisl. quidem est, apud
Coisl. a) τὰς add. Cod. Coisl. Deest apud Fabr.

exactissimam custodiam praestat commodatarius: ut puta
si equa commodata sit¹⁷⁾, quam pullus sequebatur.

16) in eo, quod sequitur] Stephani. Observa,
eadem, quae in rebus principalibus praestamus, in acces-
sionibus quoque a nobis praestari.

Anonymi. In deposito autem accessio non est depo-
sita, ut lib. 16. tit. 1. dig. 1. them. 2. nec in commo-
dato partus vel accessio pro commodato habetur, licet
in his quoque custodia praestetur, ut lib. 47. tit. 2.
dig. 14. idem Ulpianus dicit.

17) equa commodata sit] Cyrilli. Si equam
tibi commodavero, quam pullus sequitur, pulli quoque
custodiam praestas.

Propter regulam, quae ait: pars sequitur totum.

Interdum dolum solum¹⁸⁾ praestat commodatari-
us, forte ex pacto, vel cum quis sua duntaxat causa
commodavit, sponsae forte suae, vel uxori, ut bene-
culia ad se veniret, vel si magistratus ludo praesi-
dens scenicis commodavit, vel ipsi magistratui¹⁹⁾
quis commodavit.

18) dolum solum] Cyrilli. Interdum commodator
dolum tantum exigit, si hoc convenit vel si sua causa
commodavit, verbi gratia uxori ornamenta, vel magi-
stratus scenicis vestimenta.

Stephani. Nota, si ad utilitatem solius commodatoris
commodatum spectet, doli duntaxat nomine commodatari-
um teneri, eumque, qui sponsae suae uxori futurae
ornamenta commodavit, sua tantum causa commodasse
videri. Idem obtinet et in magistratu, qui ludos edit
et scenicis aulae commodat.

19) magistratui] Anastasii. Cum quis magistra-
tui commodaverit, quo eius benevolentiam sibi concili-
aret. Cobidas autem ait, cum quis magistratui prae-
buerit, ut scenicis daret.

Si rem tibi dederō²⁰⁾, ut creditori tuo pignori
dares, eamque non liberas, adversus te commodati
actionem habeo, vel actionem in factum²¹⁾, vel actionem
locati, si ob id mercedem accepero, vel mandati
actionem, si voluntate tua pignori rem dederō. Si
vero tu quidem debitum solveris, aut solvere paratus
sis, creditor autem nolit reddere pignus, adversus te
commodati actionem habeo, ut mihi praestes adversus
eum²²⁾ actiones: tu vero litis ceteraque impendia
facis.

20) si rem tibi dederō] Rem tibi commodavi, ut
eam pignori dares: habeo adversus te commodati actio-
nem; si mercedem accepi, in factum vel locati actionem;
si vero pro te pignori dedi, mandati actionem habeo.
Quodsi creditor pignus non reddat, pigneratitiam actio-
nem mihi cedis, qua tuis sumtibus experiar.

21) actionem in factum] Stephani. In factum
actionem, si merces non in pecunia definita vel data
sit: locati vero, si merces in pecunia consistat.

Anonymi. Actionem in factum, id est, praescriptis
verbis, si forte quid praeter pecuniam acceperit vel
pactus sit, ut postea acciperet, quantum placuerit, ut
lib. 19. tit. 5. dig. 21.

Quaere lib. 20. tit. 4. cap. 5. them. 4. ex quo discas,
ex pacto, facto, ut des, doli actionem competere: cui
congruit cap. 44. tit. 3. lib. 10.

Hoc scholium et Cod. Coisl. et Fabr. habet. Nomen tamen
Fabr. autem deest. z) Fabr. add. ὅτι, quod deest in Cod.